

Aktualisering av lagen om kommunal energiplanering

Energimyndighetens ståndpunkt i regeringsuppdrag

Böcker och rapporter utgivna av Statens
energimyndighet kan beställas via
www.energimyndigheten.se
Orderfax: 08-505 933 99
e-post: energimyndigheten@cm.se

© Statens energimyndighet

ER [erhålls från publikationsservice]

ISSN 1403-1892

Förord

Denna rapport utgör återslag av uppdrag 9 i Energimyndighetens regleringsbrev för 2011, "Kommunal energiplanering".

Rapporten bygger till stor del på den bifogade underlagsrapporten som utarbetats av KanEnergi Sweden AB på Energimyndighetens uppdrag. Därutöver har erfarenheter utnyttjats från Energimyndighetens samverkan med kommuner bl a inom ramen för Uthållig kommun och Stöd för energieffektivisering i kommuner och landsting.

Vid beredningen av denna rapport har Staffan Hedberg, Daniel Lundqvist, Tobias Persson, Carl-Ivar Stahl, Mikael Toll och Åke Axenbom medverkat, den sistnämnde samordnande.

Tomas Kåberger

Generaldirektör

Innehåll

1	Sammanfattning	7
2	Energimyndighetens överväganden och slutsatser	9
2.1	Uppdraget	9
2.2	Brister i lagen och förslag till åtgärder	10
2.3	Kommunernas roller på energiområdet	17
2.4	Vilken typ av stöd / styrning ger störst nytta.....	18
3	Bilaga 1 – En kartläggning och analys av svenska kommuners arbete i enlighet med lagen (1977:439) om kommunal energiplanering	19
3.1	Inledning	19
3.2	Sammanställning av resultat från litteraturstudier av underlagsrapporter och genomförda intervjuer	26
3.3	Andra lagar och processer med beröringspunkter mot lagen om kommunal energiplanering	47
3.4	Kommunens roller	54
3.5	Analys	56
3.6	Slutsatser.....	73
3.7	Referenser	75
4	Bilaga 2 – Lagen (1977:439) om kommunal energiplanering	76
5	Bilaga 3 – Intervjufrågor	77

1 Sammanfattning

Regeringen bör göra en bred översyn av rollfördelningen mellan statliga, regionala och kommunala institutioner samt vissa andra aktörer inom energi- och klimatområdet och utreda hur en modern och effektiv reglering bör utformas.

En sådan utredning bör givetvis innefatta lagen (1977:439) om kommunal energiplanering som är föråldrad och ineffektiv. Denna rapport bör kunna utgöra ett underlag till direktiv till en sådan utredning, och de flesta av rapportens förslag har främst relevans i ett sådant sammanhang.

Energimyndigheten anser att lagen har haft och fortfarande har ett viktigt syfte genom att reglera kommunens ansvar för de lokala energifrågorna. Lagens nuvarande utformning är emellertid föråldrad till stora delar, då den bygger på förhållanden som till stor del inte längre finns, och av samma skäl tar lagen inte hänsyn till den positiva utveckling som skett i kommunernas ambitionsnivå och sätt att hantera energi- och klimatfrågorna de senaste decennierna. I dagens läge är därför en energi- och klimatstrategi ett relevantare styrdokument än en energiplan. Vidare finns det delar i lagen som även regleras i andra lagar.

Energimyndigheten föreslår sammanfattningsvis att regeringen uppmärksammar följande brister i lagen om kommunal energiplanering i samband med en sådan översyn som nämns ovan:

- portalparagrafen bör bli tydligare vad gäller kopplingen till övrig kommunal planering,
- det bör utredas om lagens syfte bör utvidgas med ett krav på kommuner att beakta energiaspekter i den egna verksamheten,
- kravet på en energiplan bör ändras till ett krav på en energi- och klimatstrategi. Strategin bör inriktas på sådana åtgärder som kommunen kan genomföra beroende på sin rådighet i olika frågor,
- lagen bör bli tydligare om vad den avser i omfattning och innehåll,
- alla energi- och klimatstrategier bör ha ett snarlikt upplägg med nulägesanalys, mål, handlingsplan med tidsatta och ansvarssatta åtgärder, en plan för uppföljning, miljöbedömning samt informationsplan,
- strategiarbetet bör ha ett ledningssystemperspektiv,
- bestämmelsen om en säker och tillräcklig energitillförsel bör förändras till att fokusera på förnybar energi samt krishantering,
- en bestämmelse bör införas i lagen eller förordningen om att kommunfullmäktige ska göra en översyn av strategins aktualitet minst en gång varje mandatperiod,

- §§ 4-6 kan avskaffas eftersom möjligheten att inhämta nödvändiga uppgifter redan finns i annan lagstiftning,
- det kan finnas anledning att utse en myndighet som formellt ansvarig för tillsynen. Denna myndighet bör då tillföras resurser för att kunna bedriva en kvalificerad tillsynsrelaterad rådgivning och metodutveckling om kommunernas energiplanarbete. Energimyndigheten har redan tidigare föreslagit att länsstyrelserna får tillsynsansvaret medan Energimyndigheten får föreskrifträtt. Tillsynsmyndigheten bör kunna ta till sanktioner mot den kommun som inte följer lagen,
- det bör utredas om en närmare koppling mellan energi- och klimatstrategiarbetet och översiktsplaneringen skulle vara önskvärd, samt
- frågan om framtida former för implementering av Energitjänstedirektivet bör utredas, för den händelse att stödet till energieffektivisering i kommuner och landsting inte skulle få en fortsättning efter 2014.

2 Energimyndighetens överväganden och slutsatser

Regeringen bör göra en bred översyn av rollfördelningen mellan statliga, regionala och kommunala institutioner samt vissa andra aktörer inom energi- och klimatområdet och utreda hur en modern och effektiv reglering bör utformas.

En sådan utredning bör givetvis innefatta lagen om kommunal energiplanering som är föråldrad och ineffektiv. Denna rapport bör kunna utgöra ett underlag till direktiv till en sådan utredning, och de flesta av rapportens förslag har främst relevans i ett sådant sammanhang. Vissa förslag kan dock genomföras inom ramen för en oförändrad lag.

Energimyndigheten anser att lagen har fyllt och fortfarande fyller ett viktigt syfte genom att reglera kommunens ansvar för de lokala energifrågorna. Lagens nuvarande utformning är emellertid föråldrad till stora delar, då den bygger på förhållanden som till stor del inte längre finns, och av samma skäl tar lagen inte hänsyn till den positiva utveckling som skett i kommunernas ambitionsnivå och sätt att hantera energi- och klimatfrågorna de senaste decennierna. I dagens läge är därför en energi- och klimatstrategi ett relevantare styrdokument än en energiplan. Vidare finns det delar i lagen som även regleras i andra lagar.

Redan Klimatkommittén (parlamentariskt tillsatt) föreslog i sitt betänkande ”Förslag till svensk klimatstrategi” (SOU 2000:23) en översyn av lagen om kommunal energiplanering. De skrev bl.a. annat att särskild uppmärksamhet ”bör ägnas möjligheterna att i lagen särskilt beakta utsläpp av växthusgaser samt att i övrigt stärka lagen genom uppföljning, tillsyn och sanktioner”. Regeringen gick dock inte vidare med frågan vid det tillfället.

2.1 Uppdraget

Uppdraget är att kartlägga och analysera svenska kommuners arbete i enlighet med lagen (1977:439) om kommunal energiplanering, samt att redogöra för kommuners roller på energiområdet.

Sammanställningen utgör Energimyndighetens statusrapport till Regeringskansliet för uppdraget i myndighetens regleringsbrev ”Kommunal energiplanering”.

I uppdraget ingick följande:

- En kartläggning och analys av svenska kommuners arbete i enlighet med lagen (1977:439) om kommunal energiplanering
- En redogörelse för kommuners roller på energiområdet

- Sammanställning av ovan vilken avses utgöra Energimyndighetens statusrapport till Regeringskansliet för uppdraget i myndighetens regleringsbrev ”Kommunal energiplanering”.

En muntlig delrapportering gjordes den 1 april 2011 på Näringsdepartementet. Delrapporten innefattade redovisning av vald metod och förväntade resultat.

2.2 Brister i lagen och förslag till åtgärder

Detta avsnitt går igenom de identifierade bristerna i lagen paragraf för paragraf.

1 § Kommun skall i sin planering ...

Energimyndighetens förslag: Det bör tydliggöras att den första paragrafen är en portalparagraf som beskriver det övergripande syftet med lagen och inom vilket område den ska verka.

Energimyndigheten anser vidare att kopplingen till kommunal planering i övrigt bör förtydligas, och att det är önskvärt att ge tydligare anvisningar för vad en energiplan bör innehålla.

Energimyndigheten anser därutöver att i samband med en eventuell omarbetning av lagen bör utredas om lagens syfte bör utvidgas med ett krav på att kommuner ska beakta energiaspekter i den egna verksamheten, i enlighet med energitjänstedirektivets krav på att kommuner ska vara ett föredöme i arbetet med energieffektivisering. Det bör i det sammanhanget övervägas om detta direktiv bör implementeras genom ett särskilt stöd även efter 2014 eller om det bör ske med stöd av lagstiftning.

Skäl för Energimyndighetens förslag: Lagen är en speciallagstiftning, och denna paragraf ska ses som en portalparagraf. Detta skulle betyda att lagen direkt får ett samband med all annan lagstiftning som handlar om planering, t ex PBL och beredskapsplanering.

När lagen infördes var lagstiftarens syfte att ålägga kommunerna ett planeringsansvar på energiområdet. Aktuella frågor var t.ex. utbyggnaden av fjärrvärme och att minska oljeberoendet. Avsikten var enligt prop. 1976/77:129 att energiplaneringen skulle integreras med annan planering, främst översiktsplaneringen, men lagen innehåller ingen bestämmelse om detta. I dag tas energiplaner eller energi- och klimatstrategier enligt Energimyndighetens erfarenheter vanligtvis inte fram av kommunens planerare utan oftare av miljöstrateger eller motsvarande. Det är dock inte ovanligt att kommuner kopplar energiplanen till översiktsplanen, t ex som bilaga. Det innebär t ex att energiplanen inkluderas i PBL:s krav på uppdatering minst en gång per mandatperiod.

Det är idag mycket vanligt att kommunerna tar fram energi- och klimatstrategier eller liknande dokument med andra beteckningar. Dessa kan svara mot krav från statliga eller överstatliga initiativ som LIP, KLIMP, Uthållig kommun, Energieffektiviseringsstödet eller Covenant of Mayors men de kan även vara ett uttryck för kommunens egna ambitioner på området, kanske kopplat till medlemskap i Klimatkommunerna eller Ekokommunerna. Kraven är olika mellan

dessa olika initiativ, men de är inte i direkt konflikt med varandra. Energimyndigheten har uppmuntrat kommuner, som frågat om råd, att integrera dessa skilda dokument med varandra.

Vidare är det önskvärt att alla energiplaner har ett snarligt upplägg med nulägesanalys, mål, handlingsplan med tidsatta och ansvarssatta åtgärder, en plan för uppföljning, miljöbedömning samt informationsplan, att lagen tydligare beskriver vad lagen avser i omfattning och innehåll, samt att önskvärt innehåll i själva energiplanen beskrivs i allmänna råd eller liknande.

Andelen kommuner som anger att de saknar energiplan varierar mellan de refererade undersökningarna men ligger runt 20 %. De flesta som saknar energiplan har dock andra dokument med liknande innehåll. De kommuner som har en energiplan har uppmärksammat att andra strategiska dokument tangerar frågeställningar som tas upp i energiplanen och därför sett nödvändigheten att över- eller underordna energiplanen dessa dokument, hänvisa till energiplanen eller införliva vissa delar av energiplanen i andra dokument. En del kommuner som inte har en energiplan anger att det som en energiplan ska innehålla finns i andra dokument, som inte har energiplanering som huvudsyfte.

... främja hushållningen med energi ...

Energimyndighetens förslag: Kravet på en energiplan bör ändras till ett krav på en energi- och klimatstrategi.

Energimyndigheten föreslår vidare att ett ledningssystemperspektiv bör gälla i den kommunala energiplaneringen. Detta är en logisk utveckling av förslaget ovan om att definiera vad en energiplan bör innehålla och säkerställer ett strukturerat energi- och klimatarbete i kommunerna.

Skäl för Energimyndighetens förslag: Enbart effektivisering och besparing känns idag som ett alltför snävt fokus. Det är önskvärt att de befintliga miljömålen beaktas, och att lagen tydligt hänvisar till gällande målsättningar, att kommunerna ska uppmuntras att minst uppnå nationella mål, samt att målen i planerna följs upp enligt fastlagda rutiner eller metodik. Energieffektivisering är visserligen ännu mer aktuellt idag än när lagen infördes, men enligt myndighetens erfarenheter finns det ett starkt klimatengagemang i kommunerna varför en utvidgning av lagens omfattning till klimatområdet bör ses som en anpassning till dagens verklighet.

Vad gäller distinktionen mellan en energiplan och en energi- och klimatstrategi så är inte terminologin slutligt definierad. Den gängse tolkningen förefaller dock vara att en energiplan alltid omfattar det geografiska området, medan en energi- och klimatstrategi kan begränsa sig till områden som kommunen själv har rådighet över och kan innehålla icke-energiaspekter såsom mat och klimat.

... samt verka för en säker och tillräcklig energitillförsel.

Energimyndighetens förslag: Kravet på att verka för en tillräcklig energitillförsel bör ersättas med ett krav på att verka för etablering av förnybar energitillförsel.

Energimyndigheten avser därutöver att, efter samråd med andra berörda, se över hur nya krav på kommunal planering för en trygg energiförsörjning i en reviderad lag om kommunal energiplanering bör utformas med hänsyn till bland annat dagens kommunala roll, dagens energimarknader, befintliga och kommande krav inom det svenska krishanteringssystemet samt behov av styrning, stöd och uppföljning av central myndighet.

Skäl för Energimyndighetens förslag: Denna bestämmelse har förlorat större delen av sin ursprungliga relevans genom den omfattande övergången från importerade till inhemska bränslen, omregleringarna av el- och gasmarknaderna och den kommande omregleringen av fjärrvärmemarknaderna. I dag är importberoendet inom energisektorn betydligt mindre och mer koncentrerat till drivmedel. Vidare har el- och gasnätsföretagen det direkta ansvaret för att leveranserna ska ske utan avbrott. Ett antal kommuner har sålt av sina fjärrvärme- och/eller elverksamheter. Kommunernas rådighet i frågan har således minskat och rådigheten varierar mellan kommuner.

Självförsörjning på kommunal nivå är inte en lösning på dagens konkurrensutsatta marknader. Lagen är förlegad och behöver därför anpassas till dagens förutsättningar. Kommunen har dock fortfarande anledning att bevaka frågor som utveckling av fjärrvärme, förnybara energikällor osv.

Det är vidare fortfarande relevant att peka på vad kommunen inom sitt eget handlingsutrymme kan och bör göra för att skapa förutsättningar för en trygg energiförsörjning, framförallt inom ramen för den kommunala krishantering. Denna regleras bl a i krisberedskapsförordningen, men den pekar inte ut energi som ett viktigt område eller vad kommunen bör klara av att hantera inom energiområdet och ger inte heller Energimyndigheten önskvärda möjligheter att verka för framförallt hur den kommunala krishantering bör vara förberedd för omfattande energikriser som värmeavbrott, elavbrott och drivmedelsstörningar.

Den översyn som Energimyndigheten avser att göra påverkas av resultat från andra pågående processer som Styrel och en planerad utredning om funktionskrav där resultat inte finns färdiga förrän slutet av 2012. Den nu aviserade utredningen torde därför kunna färdigställas först i mitten eller slutet av 2013.

Kommunens ansvar vad gäller krisberedskapen för t.ex. el-, gas- och värmeavbrott är reglerat i lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

Elberedskapslagen (1997:288) och lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol riktar sig mot de aktörer som omvandlar eller tillhandahåller energi i olika former. Den berör endast kommuner som är ägare av värme- eller elproduktionsanläggningar. Kommunen spelar dock en viktig roll som samordnare, inte minst av styrning av el till prioriterade användare vid bristsituationer.

Få av de kommuner som intervjuades i underlagsrapportens undersökning anser att frågan om säker och tillräcklig energitillförsel är en viktig funktion för just energiplanen. Räddningstjänsten eller beredskapssamordnaren är sällan delaktig i framtagandet av energiplanen. De framkomna svaren i intervjuerna tyder på att

kommunerna har svårt med tolkningen om vad kravet avser och hur kravet hänger ihop med annan lagstiftning som till exempel myndigheten för samhällsskydd och beredskap ansvarar för.

Med största sannolikhet kan antas att denna bestämmelse sällan uppfylls inom ramen för kommunal energiplanering eller energi- och klimatstrategiarbete.

2 § Kommun skall vid sin planering undersöka förutsättningarna att genom samverkan med annan kommun eller betydande intressent på energiområdet såsom processindustri eller kraftföretag gemensamt lösa frågor som har betydelse för hushållningen med energi eller för energitillförseln. Finnes förutsättning för sådan gemensam lösning föreligga, skall den tagas till vara i planeringen.

Energimyndighetens förslag: Kravet på samverkan är viktigt och bör givetvis behållas. Däremot bör formuleringarna ses över och anpassas till andra ändringar i lagen. Bland annat bör det utredas om begränsningen till planeringen bör slopas, av samma skäl som anförs rörande 1 § ovan. Vidare är hänvisningen till energitillförseln kopplad till den sista delen av 1 § som ovan föreslås förändras.

Skäl för Energimyndighetens förslag: De ansvariga för energiplane- eller strategiarbetet samverkar i de flesta fall med interna aktörer, i de flesta fall dock inte med alla. Samverkan med externa aktörer bedrivs i första hand med kommunala bolag. Privata aktörer deltar endast sällan i samverkan.

Planeringsprocessen är det enskilt viktigaste elementet för att nå framgång. Det innefattar bl a att rätt instans beslutar, att alla aktörer som blir berörda av planen (olika förvaltningar, kommunala bolag, näringslivet etc) finns med i processen – så att det även blir *deras* strategi/plan.

3 § I varje kommun skall det finnas en aktuell plan för tillförsel, distribution och användning av energi i kommunen. ...

... Planen beslutas av kommunfullmäktige.

Energimyndighetens förslag: Som nämns ovan bör kravet på en plan bytas ut mot ett krav på en energi- och klimatstrategi.

En bestämmelse bör införas om att kommunfullmäktige ska göra en översyn av strategins aktualitet minst en gång varje mandatperiod.

Det är viktigt att behålla kravet på att strategin ska beslutas av kommunfullmäktige. Detta är något som skiljer de olika typerna av planeringsdokument åt (klimatstrategier, effektiviseringsplaner etc.).

Därutöver bör det förtydligas vad som ska ingå i en energi- och klimatstrategi. Strategin bör inriktas på sådana åtgärder som kommunen kan genomföra beroende på sin rådighet i olika frågor.

Skäl för Energimyndighetens förslag: Kommunens rådighet varierar mellan verksamheter som kommunen äger och driver, kommunala ansvarsområden i övrigt, frågor som kommunen kan hantera genom tillsyn inklusive fysisk planering och frågor där kommunen inte har någon formell makt men kan använda information, inflytande mm. Strategiarbetet bör ta hänsyn till detta, och det är då naturligt att strategiarbetet är inriktat på vilka åtgärder kommunen kan och ska genomföra beroende på sin rådighet i olika frågor. Detta är i linje med förslagen ovan om att strategin bör ha ett ledningssystemperspektiv och innefatta nulägesanalys, mål, handlingsplan, uppföljning osv.

En nulägesanalys är mer än en energibalans. En nulägesbeskrivning kan lämpligen grundas på en energibalans vilken även har ett värde för uppföljning, men en energibalans ger inte tillräcklig ledning för att formulera målsättningar och prioritera åtgärder. Det behövs mer information som inte framkommer i statistiken, bl a bör en aktörsanalys omfatta aktörer såväl inom som utom den kommunala förvaltningen och koncernen och kommunens rådighet i förhållande till respektive aktörer. En analys av den samlade nulägesbeskrivningen borde vara självklar men saknas i många fall. Energimyndigheten brukar därför föreslå kommuner att åtminstone göra en analys över interna styrkor och svagheter samt externa möjligheter och hot, en s.k. SWOT-analys. Myndigheten har även erbjudit kommuner utbildning i scenarioanalys, eftersom det är önskvärt att analysmetoder som kan bidra till att höja strategiernas kvalitet kommer till bred användning.

Lagen saknar tolkningshjälp för vad som kan anses uppfylla kravet på att planen ska vara aktuell. Det är vanligt att kommunerna har äldre energiplaner än fem år.

Energiplanerna tar normalt in ett bredare perspektiv än vad lagen kräver. Samtliga intervjuade kommuner i underlagsrapporten tar hänsyn till omställningen av energisystemet och de nationella miljömålen, de flesta också till internationella mål. Även EU-direktiv och marknadssituationen tar åtta respektive sju av tio hänsyn till. Sex av tio kommuner beaktar även förändrade regelverk och andra styrmedel i sin energiplanering.

.... I en sådan plan skall finnas en analys av vilken inverkan den i planen upptagna verksamheten har på miljön, hälsan och hushållningen med mark och vatten och andra resurser.

8 § Om en plan som upprättas enligt denna lag kan antas medföra en sådan betydande miljöpåverkan som avses i 6 kap. 11 § miljöbalken skall bestämmelserna i 6 kap. 11-18 och 22 §§ miljöbalken tillämpas. Lag (2004:602).

Energimyndighetens förslag: Det är önskvärt att samtliga kommuner gör en analys av planens miljöpåverkan, och en miljöbedömning enligt miljöbalken om miljöpåverkan är betydande. Det är därför angeläget att minska dagens osäkerhet om hur dessa bestämmelser ska tillämpas. Energimyndigheten anser därför att det finns behov av en lättillgänglig och lätt tillämpbar information och anser att någon slags central handledning skulle kunna vara en lämplig åtgärd.

Naturvårdsverket har dock nyligen tagit fram en handbok i ämnet, ”Handbok med allmänna råd om miljöbedömning av planer och program” (Handbok 2009:1). I första hand bör man därför kunna hänvisa till denna handbok.

Skäl för Energimyndighetens förslag: Åtminstone en tredjedel av de kommuner som har en energiplan har inte gjort någon miljöbedömning av planen. Bland de som gjort en sådan finns det en stor variation i vad miljöbedömningen innehåller.

Hänvisningen till miljöbalken i lagen om kommunal energiplanering upplevs inte sällan som svårtolkad av kommunerna. Det finns en osäkerhet om vilken miljöpåverkan som ska/bör bedömas och hur miljöpåverkan ska avgränsas. Miljöbedömningar stannar ofta i en diskussion om koldioxid och klimatpåverkan, eventuellt tar man upp utsläpp av kväve och svavel eller partiklar eller ökade/minskade transporter. För kommunen är det inte sällan svårt att veta hur långtgående en miljöbedömning bör vara. Det kan inte uteslutas att osäkerheten i denna fråga kan ha avskräckt vissa kommuner från att ta fram en energiplan.

4 § Den som bedriver verksamhet i vilken användes större mängd energi eller den som yrkesmässigt producerar eller distribuerar energi skall på begäran lämna kommun de uppgifter som behövs för planeringen.

Kommun skall på begäran bereda den som är uppgiftsskyldig enligt första stycket tillfälle att överlägga med kommunen om energifrågor som har väsentlig betydelse för honom.

Vid tillämpning av första stycket skall iakttas att den som är uppgiftsskyldig ej betungas onödigt. Lag (1981:601).

5 § Fullgörs ej uppgiftsskyldighet enligt 4 §, får länsstyrelsen vid vite kalla den uppgiftsskyldige till överläggning med kommunen, om denna begär det. Lag (1981:601).

6 § Beslut om föreläggande av vite får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Lag (1995:40).

Energimyndighetens förslag: Dessa bestämmelser kan avskaffas. De behövs inte eftersom möjligheten att inhämta nödvändiga uppgifter redan finns med stöd av annan lagstiftning och genom nationella databaser.

Skäl för Energimyndighetens förslag: Kommunen har redan möjlighet att få tillgång till de uppgifter som lagen syftar på, genom tillståndspliktiga företags miljörapportering och genom tillsyn av icke tillståndspliktiga företag. Detta kan därför om nödvändigt skötas genom att använda sig av miljöbalken.

Kommunerna har tillgång till en av Statistiska Centralbyrån framtagen energistatistik över kommunernas geografiska områden. Underlaget är inte anpassat för nedbrytning till lokal nivå vilket betyder att olika felkällor kan få stort genomslag, men den kan ändå tjäna som utgångspunkt för att göra en nulägesbeskrivning. Vidare finns en nationell databas för utsläpp av klimatpåverkande gaser, RUS, tillgänglig för kommunerna.

7 § Kommun är skyldig att på begäran av myndighet som regeringen bestämmer lämna myndigheten uppgifter om fullgörandet av kommunens skyldighet enligt 1, 2 eller 3 §. Lag (1981:601).

Energimyndighetens förslag: Energimyndigheten erinrar om sitt tidigare förslag om att länsstyrelserna bör vara tillsynsmyndighet och Energimyndigheten bör få föreskriftsrätt. Detta är angeläget i synnerhet om energitjänstedirektivet i framtiden skulle komma att implementeras genom denna lag. Det är i så fall viktigt att denna myndighet tillförs resurser för att kunna bedriva en kvalificerad tillsynsvägledande rådgivning och metodutveckling om kommunernas energi- och klimatstrategiarbete.

Tillsynsmyndigheten bör kunna ta till sanktioner mot den kommun som inte följer lagen.

Skäl för Energimyndighetens förslag: Lagen om kommunal energiplanering har ingen tydligt utpekad ansvarig myndighet för tillsyn. Däremot nämns Energimyndigheten i förordning (1977:440) om kommunal energiplanering som den myndighet som kan begära att kommunen uppfyller sin skyldighet enligt lagen. Under slutet av 1990-talet bedrev Energimyndigheten en kampanj, där man besökte 150 kommuner och arbetade med energiplanering på plats. Under efterföljande år begärde myndigheten även in energiplaner från kommunerna. Under tiden för klimatinvesteringsprogrammen hade Energimyndigheten ett samarbete med Naturvårdsverket i syfte att ta fram ett regelverk och informationsmaterial för stödet. Energiplaner har dock inte efterfrågats från officiellt håll på senare år och ännu har ingen kommun blivit förelagd att uppfylla lagen.

Kopplingen till Plan- och bygglagen

Energimyndighetens förslag: I samband med en översyn av lagen bör regeringen utreda om en närmare koppling till översiktsplaneringen skulle vara önskvärd. Redan när lagen bildades förespråkade lagstiftaren en integration med översiktsplaneringen, men lagen innehåller ingen reglering av detta. I praktiken tas energiplaner eller energi- och klimatstrategier enligt Energimyndighetens erfarenheter vanligtvis inte fram av kommunens planerare utan av miljöstrateger eller motsvarande. Det är dock inte ovanligt att kommuner kopplar energiplanen till översiktsplanen, t ex som bilaga. Det innebär t ex att energiplanen inkluderas i PBL:s krav på översyn av översiktsplanens aktualitet minst en gång per mandatperiod. Energimyndigheten föreslår dock ovan att ett motsvarande krav införs i denna lag.

Skäl för Energimyndighetens förslag: Plan- och bygglagen (2010:900), PBL, innehåller flera bestämmelser som relaterar till lagen om kommunal energiplanering, såsom syftet om en god och långsiktigt hållbar livsmiljö, att översiktsplanen ska vara aktuell och ta hänsyn till och samordna relevanta nationella och regionala mål och planer av betydelse för en hållbar utveckling (3

kap 5 §), att planläggningen ska ta hänsyn till energi- och klimataspekter, vilket innebär exempelvis en långsiktig god hushållning med energi (2 kap 3 §) och att bebyggelse som kräver tillförsel med energi ska lokaliseras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till energiförsörjningen och energihushållningen (2 kap 5 §). Bestämmelserna i PBL ersätter inte lagen om kommunal energiplanering, men det kan vara svårt att utan en energiplan eller energi- och klimatstrategi uppfylla bestämmelserna om energihushållning och -tillförsel.

Koppling till vissa EU-direktiv

Energimyndighetens förslag: I samband med en eventuell omarbetning av lagen om kommunal energiplanering bör frågan om fortsatt implementering av Energitjänstedirektivet utredas, för den händelse att stödet till energieffektivisering i kommuner och landsting inte skulle få en fortsättning efter 2014.

Skäl för Energimyndighetens förslag: Det direktiv som i första hand berör lagen om kommunal energiplanering är Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/32/EG om effektiv slutanvändning av energi och energitjänster (energitjänstdirektivet). Direktivets utgångspunkt är att den offentliga sektorn ska vara ett föredöme i arbetet med energieffektivisering. Direktivet är i Sverige implementerat bl a genom stödet till energieffektivisering i kommuner och landsting, vilket finns under åren 2010-2014. Hur implementeringen av direktivet ska ske efter denna period är inte bestämt.

2.3 Kommunernas roller på energiområdet

Den andra av de två delarna i regleringsbrevets uppdrag är deskriptiv, nämligen att redogöra för kommuners roller på energiområdet.

Den generella bilden är enligt Energimyndigheten att kommuner tar på sig olika roller på energiområdet i första hand som resultat av egen politisk vilja, i andra hand för att möta statliga styrmedel, administrativa eller ekonomiska. Energimyndighetens bild överensstämmer med underlagsrapportens betydligt utförligare beskrivning av kommuners roller, vilken redovisas i bilaga 1, avsnitt 3.4.

Energimyndighetens anser att dessa två drivkrafter inte är oberoende. Enligt myndighetens erfarenheter är den kommunala ambitionsnivån till stor del en spegling av den nationella och övernationella, dock med betydande skillnader mellan enskilda kommuners ambitionsnivåer. Vissa kommuner har högre ambitioner än staten, andra har lägre.

2.4 Vilken typ av stöd / styrning ger störst nytta

Energimyndigheten: I samband med en sådan översyn av rollfördelningen mellan statliga, regionala och kommunala institutioner samt vissa andra aktörer inom energi- och klimatområdet som föreslås i inledningen av denna rapport finns det anledning att mer generellt överväga vilken typ av styrmedel som ger störst nytta i förhållande till skilda syften när det gäller att främja kommunernas energi- och klimatarbete.

Enligt Energimyndighetens erfarenheter finns det en tendens till att ”framgång föder framgång”. Kommuner som bedriver ett framgångsrikt energi- och klimatarbete kommer sannolikt att öka sin ambitionsnivå efter hand. Det betyder att styrmedel på sikt kan förväntas öka kommuners ambitioner på området utöver vad styrmedlet i sig kräver, förutsatt att kommunen upplever att stödet leder till önskvärda resultat och en önskvärd utveckling.

Energitjänstedirektivet, vilket är implementerat genom Stödet till energieffektivisering i kommuner och landsting, kan förväntas få sådana effekter genom att det sätter en lägstanivå på kommunens energieffektiviseringsarbete, där åtgärderna i allmänhet är ekonomiskt försvarbara och ibland mycket lönsamma. Det finns även erfarenheter från LIP och Klimp som stöder antagandet om att framgång föder framgång. Huruvida lagen om kommunal energiplanering har lett till liknande goda cirklar är osäkert. Det är alltid svårt att fastställa orsakssamband i en komplex utvecklingskedja, men det mesta tyder på att det snarare är omvärldsförändringar och ett ökat fokus på energi- och klimatfrågan som varit huvudsakliga drivkrafter för det intensifierade energi- och klimatarbetet i kommunerna. Det betyder dock inte att lagstiftning generellt sett skulle vara ett mindre effektivt styrmedel. Det handlar snarare om att styrmedlet ska ha ett tydligt och relevant syfte och innehålla verksamma åtgärder för att nå detta syfte.

3 Bilaga 1 – En kartläggning och analys av svenska kommuners arbete i enlighet med lagen (1977:439) om kommunal energiplanering

3.1 Inledning

Lagen (1977:439) om kommunal energiplanering ställer krav på kommunerna att ha en aktuell energiplan. Lagen tillkom efter den första oljekrisen och präglas till stor del av ett lokalt försörjnings- och trygghetsperspektiv.

På senare år har staten i allt fler sammanhang ställt krav på att kommuner ska ha eller ta fram planer/ strategier som ett villkor för stöd eller samverkan inom energi- och/eller klimatområdet. Detta var fallet för LIP och KLIMP, och det är även fallet för Uthållig kommun liksom stödet för energieffektivisering i kommuner och landsting. Dessa initiativ har i många fall en tydligare fokus på energieffektivisering. I de senare fallen är strategierna mer fokuserade på kommunkoncernen än på territoriet.

I prop. 2008/09:163 anför regeringen att den avser att ge Energimyndigheten i uppdrag att överväga behovet av lagen om kommunal energiplanering utifrån de initiativ som tagits på senare tid för att främja lokalt energi- och klimatarbete och som presenteras i denna proposition. Senare har näringsdepartementet signalerat att man i stället planerar en bredare utredning om kommunernas roller och arbete inom energi- och klimatområdet. Detta uppdrag ska kunna utgöra ett underlag för denna större utredning.

Energimyndigheten har tidigare följt upp kommunal energiplanering och redovisat resultaten i rapporterna ER 16:2002 och ER 2006:40. Syftet med dessa undersökningar var att mäta vilken aktualitet energi- och klimatplaneringen hade i Sveriges kommuner. Föreliggande uppdrag är helt fristående från dessa tidigare undersökningar.

3.1.1 Uppdraget

Uppdraget är att kartlägga och analysera svenska kommuners arbete i enlighet med lagen (1977:439) om kommunal energiplanering, samt att redogöra för kommuners roller på energiområdet.

Sammanställningen avses utgöra Energimyndighetens statusrapport till Regeringskansliet för uppdraget i myndighetens regleringsbrev ”Kommunal energiplanering”.

I uppdraget ingick följande:

- En kartläggning och analys av svenska kommuners arbete i enlighet med lagen (1977:439) om kommunal energiplanering
- En redogörelse för kommuners roller på energiområdet
- Sammanställning av ovan vilken avses utgöra Energimyndighetens statusrapport till Regeringskansliet för uppdraget i myndighetens regleringsbrev ”Kommunal energiplanering”.

En muntlig delrapportering gjordes den 1 april 2011 på Näringsdepartementet. Delrapporten innefattade redovisning av vald metod och förväntade resultat.

3.1.2 Problemformulering

Kraven i lagen om kommunal energiplanering står i ett visst förhållande till andra aktiviteter i kommunerna, exempelvis:

- Miljö- och/eller klimatstrategiskt arbete,
- Myndighetsutövning,
- Översiktlig planering,
- Avfallsplanering,
- Vindkraftsplaner
- Program som t ex Uthållig kommun
- Investeringsprogram
- Olika former av nätverk som har inriktning eller målsättningar inom klimat- och/eller energiområdet, exempelvis klimatkommunerna och ekokommunerna.
- EU-direktiv¹ som syftar åt att åstadkomma en omställning av energisystemet genom att fasa ut fossila bränslen och effektivisera energianvändningen.

När det gäller myndighetsutövning finns beröringsområden mellan lagen om kommunal energiplanering och till exempel plan- och bygglagen, miljöbalken och vissa delar av lagstiftningen om kris- och beredskapsplanering

Lagen om kommunal energiplanering anger eller hänvisar inte till några nationella eller internationella mål. De olika nätverken och programmen har dock ofta nationella/internationella mål som utgångspunkt för sitt arbete. Inte sällan har

---

¹ Direktiv 2009/28/EG om främjande av användning av energi från förnybara energikällor (förnybartdirektivet), direktiv 2002/91/EG om byggnaders energiprestanda, direktiv 2006/32/EG om effektiv slutanvändning av energi och energitjänster (energitjänstedirektivet)

kommunerna och övriga medlemmar inom nätverket även ambitionen att överträffa de nationella målsättningarna på energiområdet.

Lagen om kommunal energiplanering har ingen tydlig utpekad ansvarig myndighet för tillsyn. Däremot nämns Energimyndigheten i förordning (1977:440) om kommunal energiplanering som den myndighet som kan begära att kommunen uppfyller sin skyldighet enligt lagen. Under slutet av 1990-talet bedrev Energimyndigheten en kampanj, där man besökte 150 kommuner och jobbade med energiplanering på plats. Under efterföljande år begärde myndigheten även in energiplaner från kommunerna. Under tiden för klimatinvesteringsprogrammen hade Energimyndigheten ett samarbete med Naturvårdsverket i syfte att ta fram ett regelverk och informationsmaterial för stödet.

Energiplaner har dock inte efterfrågats från officiellt håll på senare år och ännu har ingen kommun blivit förelagd att uppfylla lagen. Därför finns det också kommuner som inte har någon gällande energiplan enligt lagen. Dessa kommuner kan dock trots det jobba med energiplansfrågor, men på en annan nivå eller utifrån andra perspektiv, t ex beaktar man enbart kommunens egen verksamhet och inte den geografiska kommunen som helhet.

3.1.3 Syfte

Syftet med undersökningens utformning är att ge:

- Indikation om intentionen med lagen om kommunal energiplanering är förstådd och omsatt i tillräcklig omfattning.
- En uppfattning om kvalitén i kommunernas arbete med energiplaner.
- Information om styrkor och svagheter i kommunal energiplanering.
- Ett underlag för att utveckla kommunernas framtida arbete med strategiskt hållbart arbete på energiområdet.

3.1.4 Metod

För att svara på syftet med undersökningen har tre metoder använts:

- litteraturstudie
- djupintervjuer
- workshop

Därefter har resultatet analyserats med hjälp av GAP-analys.

Litteraturstudie

Befintliga rapporter och undersökningar i ämnet analyseras med avseende på uppgifter som faller inom ramen för frågeställningarna i denna rapport.

Litteraturstudie har två delar.

Den första delen är studie av i huvudsak två underlagsrapporter:

- Kommunal energiplanering – En enkätundersökning av Sveriges kommuner, ER 2006:40, Statens Energimyndighet
- Energiplanering i Västra Götalands län, 2010:32, Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Rapporterna används för att få fram viss basfakta om kommunal energiplanering.

Litteraturstudiens del två omfattar en studie av andra lagar och processer med beröringspunkter mot lagen om kommunal energiplanering.

Djupintervjuer

Djupintervjuer genomförs med ett urval av kommuner.

Ett tiotal frågor har formulerats för att ytterligare belysa eller bekräfta det som framkommit i rapporterna samt för att undersöka de deltagande kommunernas attityder och synpunkter på energiplansarbete och synliggöra vilken roll kommunen och andra aktörer har i energi- och klimatarbetet. Frågorna finns i bilaga 2 och utgår från nedanstående övergripande frågeställningar:

- På vilket sätt genomförs den kommunala energiplaneringen idag? Vilka är drivkrafterna för detta?
- Hur samverkar/samordnas energiplaneringen med andra strategiska kommunala aktiviteter, som t ex klimatstrategiskt arbete, näringslivsutveckling, myndighetsutövning, avfallsplanering, översiktsplanering?
- Vilka tjänstemannafunktioner involveras i den kommunala energiplaneringen?
- Vilken funktion fyller den kommunala energiplanen idag?
- Hur förhåller sig energiplanen till andra pågående processer, exempelvis den pågående omställningen av energisystemet, förändrade regelverk, skilda styrmedel och marknadssituationen?
- På vilket sätt (förutom lagkrav) skulle man kunna försäkra sig om att kommunen tar ansvar för den översiktliga planeringen och strategiutvecklingen för det lokala energisystemet och uppfyllande av nationella och Europeiska mål?

Till frågorna togs sannolika svarsalternativ fram för att underlätta analysen. Några frågor handlade om att värdera ett antal påståenden i en skala mellan 1 till 6. Svarsalternativen för frågorna (utom där frågan handlade om att värdera olika påståenden) lästes inte upp i första hand, utan först fick respondenten tänka till själv. Speciellt i frågan som handlar om vilka roller kommunen har i

energiplansarbete låg fokus på att rollen skulle vara förankrad i planen, t ex genom mål eller åtgärder. Exempelvis: valde kommunen att ha rollen som konsument/inköpare så ska det finnas en motsvarande åtgärd i planen, t ex kommunen ska enbart köpa in energieffektiv utrustning.

Urval

38 kommuner valdes ut med ledning av ett antal kriterier:

- Helst bör kommunerna delta i Uthållig kommun eller något av nätverken klimatkommuner eller ekokommuner. Detta för att få prata med i frågan väl insatta och engagerade personer.
- Samtliga stora städer (Stockholm, Malmö och Göteborg) ska tillfrågas om att delta.
- Övriga deltagande kommuner ska ha en befolkningsstorlek som motsvarar fördelningen i landet.
- Kommunerna ska vara väl spridda i hela landet.

För att uppnå det sista kravet fick även några kommuner delta som inte uppfyllde första punkten.

Kommuner som tillfrågades om deltagande:

Län	Kommun	Uthållig kommun	Klimatkommun	EKO-kommuner	Folkmängd
Kronoberg	Alvesta	x			18 802
Jönköping	Aneby	x		x	6 393
Östergötland	Boxholm		x		5 221
Skåne	Bromölla				12 272
Jönköping	Eksjö			x	16 244
Västra Götaland	Göteborg				513 751
Halland	Halmstad			x	91 800
Uppsala	Heby				13 382
Kalmar	Högsby	x			5 777
Östergötland	Kinda				9 762
Skåne	Malmö		x		298 963
Blekinge	Olofström	x	x		12 988
Stockholm	Sigtuna	x		x	39 990

Län	Kommun	Uthållig kommun	Klimatkommun	EKO-kommuner	Folkmängd
Skåne	Skurup				14 981
Stockholm	Stockholm		x	x	847 073
Södermanland	Strängnäs	x			32 419
Södermanland	Vingåker	x		x	8 893
Kalmar	Västervik	x		x	36 206
Västmanland	Arboga				13 285
Örebro	Askersund			x	11 278
Dalarna	Falun				56 044
Norrbotten	Haparanda			x	10 059
Jämtland	Härjedalen				10 454
Norrbotten	Kalix				16 740
Värmland	Karlstad	x			85 753
Västra Götaland	Lerum	x			38 580
Dalarna	Ludvika			x	25 810
Gävleborg	Ovanåker				11 440
Norrbotten	Piteå	x			40 892
Dalarna	Smedjebacken	x		x	10 715
Västerbotten	Storuman	x			6 120
Värmland	Säffle	x	x		15 547
Västra Götaland	Ulricehamn	x			22 838
Västerbotten	Umeå				115 473
Västernorrland	Örnsköldsvik	x		x	55 073
Skåne	Kristianstad		x		79 543
Kronoberg	Växjö		x		83 005
Skåne	Helsingborg	x	x	x	129 177

Personen som intervjuas ska ha funktionen som energiplanerare eller energi-/miljöstrateg. Deltagandet i undersökningen är helt frivilligt. Intervjuernas syfte är dels en avstämning mot underlagsrapporterna, dels ska svaren ge underlag för analysdelen.

Workshop

Efter litteraturstudie och intervjuer genomförts anordnades en webbaserad workshop där de kommuner som deltagit i intervjustudien erbjöds att delta. Syftet med workshopen var att belysa kommunens olika roller och ansvar inom kommunal energiplanering samt identifiera förslag på hur dessa roller kan samordnas på ett bättre sätt.

7 kommuner deltog vid workshopen tillsammans med en representant från Energimyndigheten. Klimatkommunerna deltog med en lyssnande representant som gav synpunkter direkt i samband med avslutad workshop.

Frågeställningen i workshopen var:

- Vilka roller ska kommunen ha i det energistrategiska arbetet?
- Vad är det som hjälper/stjälper kommunernas arbete?
- Hur bör eller kan staten styra och stimulera så att dessa roller utvecklas i linje med nationella mål och riktlinjer?

Workshopen tog utgångspunkt i de roller som framkommit i studien som genomförts. Kommunerna diskuterade dessa roller och hur de är relaterade med varandra innan de övergick till att diskutera vad som bidrar till att stötta det kommunala energistrategiska arbetet respektive stjälper detsamma. Slutligen avslutades workshopen med en fri diskussion kring vad som kan stärka det som hjälper kommunerna i deras arbete respektive åtgärda det som stjälper kommunerna.

GAP-analys

Resultaten sammanställs och analyseras med hjälp av en GAP-analys. Metoden går ut på att hitta gapet mellan önskvärd situation och rådande situation samt identifiera åtgärder, mål och måttetal för att nå önskvärd situation.

Utgångspunkten är kraven i lagen om kommunal energiplanering. Detta används som jämförelse med hur kravet hanteras eller uppfylls idag (nuvarande situation) formulerat utifrån litteraturstudie och intervjustudie. Ett önskvärt läge beskrivs också och kan antingen vara att kravet ska uppfyllas, men kan också peka på att kravet inte längre behövs, inte räcker till eller att den nuvarande situationen istället utgör ett önskvärt läge. Skillnaden mellan det nuvarande läget och önskvärt läge utgör själva ”GAPet”. Utifrån GAPet formuleras sedan åtgärdsförslag som ska bidra till att GAPet sluts.

3.1.5 Avstämning med uppdragsgivaren

En avstämning med departementet skedde den 1 april 2011.

3.2 Sammanställning av resultat från litteraturstudier av underlagsrapporter och genomförda intervjuer

Nedan följer en redovisning av svaren från intervjuerna. De flesta avsnitt inleds med en presentation av vilket lagkrav som är aktuellt för frågan. I flera fall finns också material från underlagsrapporterna *Kommunal energiplanering – En enkätundersökning av Sveriges kommuner, ER 2006:40* och *Energiplanering i Västra Götalands län, 2010:32*. I de fallen hänvisar vi i texten till dessa rapporter och redovisar informationen därifrån innan intervjuarens resultat presenteras i diagram alternativt tabellform.

3.2.1 På vilket sätt genomförs den kommunala energiplaneringen idag?

I 3§ Lagen om energiplanering statueras det att det i varje kommun ska finnas en aktuell plan för tillförsel, distribution och användning av energi i kommunen. I forsatt text kommer lagen om kommunal energiplanering att enbart kallas för ”lagen”.

Rapport 2006:40 anger att 73 procent av kommunerna som svarade då har en energiplan, medan 27 procent inte har någon energiplan. Av de kommuner som inte har någon energiplan anger en tredjedel att energiplansfrågorna hanteras i andra dokument, t ex klimatstrategier, miljömålsdokument, översiktsplanen eller verksamhetsplaner i kommunens förvaltningar. 26 procent av kommunerna som saknar energiplan anger att de saknar resurser eller saknar uppdrag från kommunledningen. 5 procent av kommunerna angav att de inte har kunskap om vad en sådan plan innebär och 2 procent anser att de inte har nytta av en energiplan. Resterande kommuner hade ändå påbörjat arbetet med att ta fram en energiplan, vilket betydde att de uppskattade att de skulle tagit fram en plan inom två år.

Tabell 1: Svarsfrekvensen på frågan om kommunen har energiplan baserat på underlag i rapporterna 2006:40, 2010:32 samt de i uppdraget genomförda intervjuerna.

	2006:40	2010:32	Intervjuer
Har energiplan	73%	65%	79% (har energiplan eller motsvarande)
Har ingen energiplan	27% Varav: 29 % energiplansfrågor hanteras i andra dokument 26% saknar resurser/uppdrag 5% saknar kunskap 2% ser inte nyttan med energiplan	17% ingen aktuell plan 12% ingen energiplan	22% varav: 11% energiplansfrågor hanteras i andra dokument, 8% har ingen plan eller andra dokument men arbetar med frågan, 3% har ingen plan och arbetar inte med frågan.

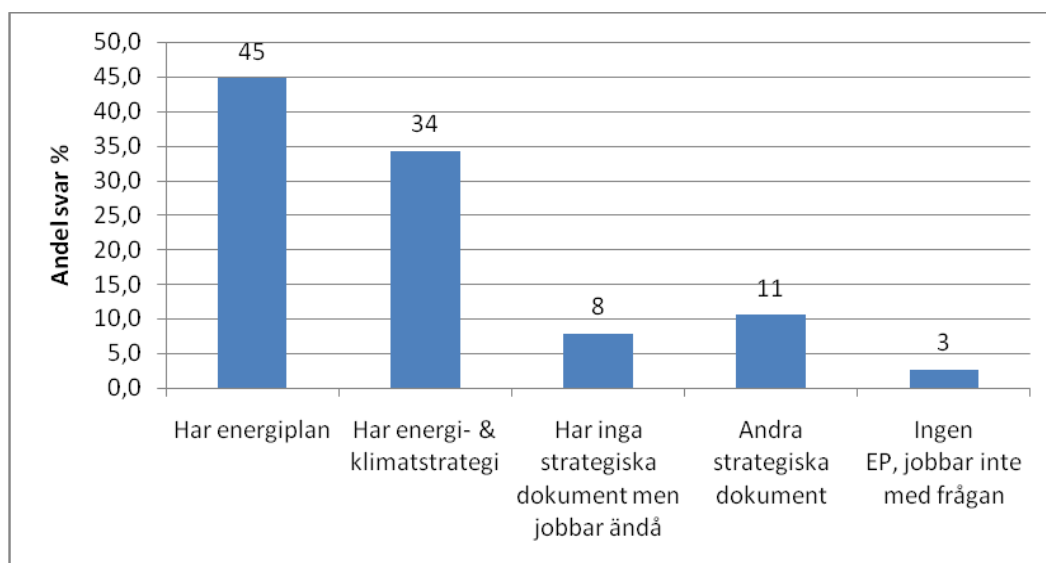
Rapport 2010:32 beskriver läget i Västra Götaland så att 65 procent av kommunerna där har en aktuell plan, 17 procent har planer som inte är aktuella och 12 procent av kommunerna har ingen energiplan.

Bland de intervjuade 38 kommunerna angav 17 av dessa att de hade (enbart) en energiplan och 13 hade sin energiplan i form av en energi- och klimatstrategi. Tre kommuner har inget dokument som kallas för energiplan, men arbetar ändå med energiplansfrågor. Två av dessa kommuner håller dessutom på med att utarbeta en energi- och klimatstrategi. Dessa två kommuner har svarat på en del av intervjufrågorna. En kommun hade ingen energiplan och arbetar inte med frågan. Denna kommun saknar svar i samtliga övriga frågor i intervjun. Fyra kommuner har ingen energiplan, men har andra dokument med vad de anser liknande innehåll. Dessa kommuner fick utveckla detta. Svaren som gavs var:

- Borgmästaravtal (Covenant of Mayors)²
- Klimatstrategi / Översiktsplan (kombinerad)
- Åtgärdsplan för energi och miljö
- Klimatplan där energifrågor är inkopplade
- Miljömål för den interna verksamheten
- Miljömål och i handlingsplan för minskade utsläpp av växthusgaser, Aalborgsättagandet
- Strategi för energieffektivisering (egen verksamhet)
- Miljö- och energistrategi
- Handlingsprogram för hållbar energi

Den här undersökningen riktade sig främst till ”föregångskommuner”, vilket gör att man kan förvänta sig en hög positiv svarsfrekvens. Ändå visar sig svaren vara i linje med underlagsrapporterna.

Figur 1: På vilket sätt genomförs den kommunala energiplaneringen idag?

² Avtalet finns beskrivet under rubrik 3.9.3

Det finns också skillnader i tolkning om vad energiplanen ska omfatta. Rapport 2010:32 frågade efter energiplanens upplägg. I 57 procent av kommunerna i Västra Götaland omfattade planen både kommunen som geografiskt område och kommunen som organisation. 6 procent av kommunerna saknade den geografiska kommunen i sin plan och en kommun hade inte den egna organisationen beskriven i planen.

Rapport 2010:32 har även undersökt om energiplanen innehåller en nulägesbeskrivning, målsättningar/strategier, åtgärder och handlingsplan samt information om uppföljning. Rapporten 2010:32 redovisar att av de kommuner som har en aktuell energiplan, samtliga innehöll en nulägesbeskrivning. 6 procent av planerna saknar målsättningar, 13 procent av planerna saknar åtgärder och 9 procent av planerna saknar information om uppföljning.

Rapport 2006:40 ställde frågan om i vilken grad aktiviteter (åtgärder) som föreslås i planen verkligen genomförs. 36 procent av kommunerna angav att man genomförde aktiviteterna i mycket hög grad, i hälften av kommunerna genomförs aktiviteterna delvis, 4 procent av kommunerna genomför inga aktiviteter alls och 9 procent av kommunerna har inga aktiviteter i sin energiplan.

3.2.2 När energiplan eller liknande dokument togs fram i er kommun, vilka funktioner/aktörer inom nedanstående sektorer var delaktiga i arbetet?

I 2 § lagen står att kommunen vid sin planering ska ”undersöka förutsättningarna att genom samverkan med annan kommun eller betydande intressent på energiområdet såsom processindustri eller kraftföretag gemensamt lösa frågor som har betydelse för hushållningen med energi eller för energitillförseln. Finnes förutsättning för sådan gemensam lösning föreligga, skall den tagas till vara i planeringen”.

Av den anledningen bedömdes det relevant att ställa en sådan fråga till kommunerna. Rapport 2010:32 har undersökt vilka samverkanspartners kommunerna i Västra Götaland hade vid framtagningen av energiplanen eller klimatstrategin. De flesta kommuner hade använt sig av interna aktörer, t ex miljö³, samhällsplanering och energi- och klimatrådgivning. Cirka hälften av kommunerna har dessutom involverat bygg, energibolag, och fastighetsförvaltning. Endast några få kommuner hade involverat politiker, service-/tekniska, transport- eller kostansvariga, upphandling, IT, utbildning eller personalenheter. Vissa kommuner påpekar att man borde haft med fler aktörer i processen, dels omsorg, men även från näringslivet. Ungefär en fjärdedel av kommunerna har haft arbetsgrupper med flera externa aktörer (företag, organisationer, representanter från olika nätverk, regionala samordnare m fl). Även kommuner, länsstyrelsen regionala energikontor och Energimyndigheten omnämns.

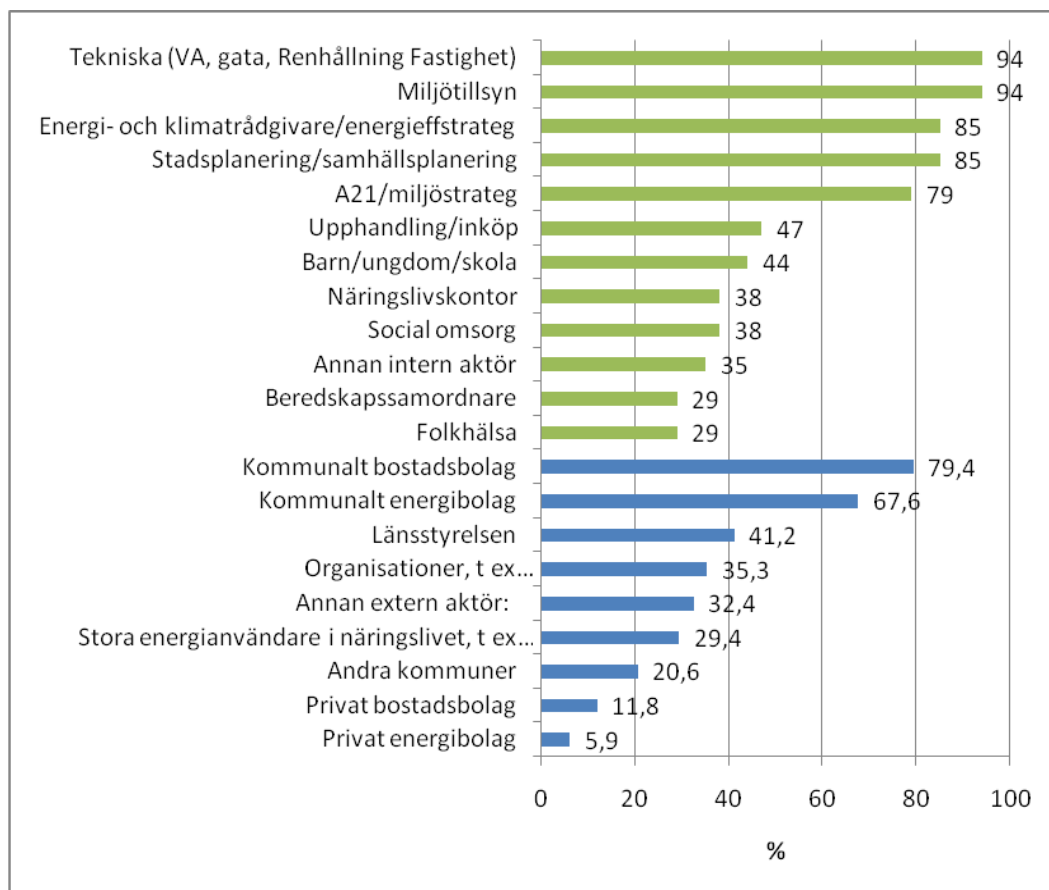
³ Det anges inte om med ”miljö” avses miljötillsyn eller en miljöstrategisk/agenda 21-funktion.

I intervjuerna är bilden likartad:

Miljötillsyn, tekniska och stadsplaneringsfunktionen samt energi- och klimatrådgivare är kommuninterna aktörer som oftast deltar i arbetet att ta fram en energiplan eller liknande. Upphandling/inköp deltar i nära hälften av kommunerna och i något mindre omfattning även näringslivskontoret, barn/ungdom och skola samt social omsorg. Beredskapssamordnare däremot deltar endast i dryg en tredjedel av kommunerna. De mest frekventa externa aktörerna är kommunala energi- och fastighetsbolag. I drygt en tredjedel av kommunerna deltar även länsstyrelsen, organisationer och stora energianvändare.

Figur 2: När energiplan eller liknande dokument togs fram i er kommun, vilka funktioner/aktörer inom nedanstående sektorer var delaktiga i arbetet? 34 kommuner har svarat på frågan.

Grön: kommuninterna aktörer. Blå: kommunexterna aktörer (dvs utanför den kommunala organisationen),

I intervjuerna nämndes som andra aktörer:

Externa:

- Allmänheten/medborgarpanel
- Kommunala bolag (Vatten/avlopp och renhållningsbolag)
- Näringsfastigheter (kommunala bolag och privata)
- Hamnen
- Landstinget
- Kyrkan
- Taxi/bussbolag, åkerier
- Regionala energikontor
- Energigrupp (referensgrupp med företrädare från det lokala näringslivet)
- Näringslivets nyckelpersoner inom transporter
- Regionalt energikontor
- Små industriföretag
- Konsulter
- Regional räddningstjänst (kommunalförbund)
- Landsting
- Taxi/bussbolag, åkerier
- Klimatkommunerna
- Kyrkan
- Miljöteknikföretag
- Hamnbolag
- Högskola/Universitet

Interna:

- Politiker (kommunstyrelse, styrgrupp, olika grupper med enbart politiker eller politiker och tjänstemän)
- Kommunchef
- Kanslichef
- Kretsloppskontoret
- Lokalförvaltningen
- Exploateringsenheten
- Bygglovshandläggare
- Personalförvaltning
- IT
- Kulturförvaltningen
- Klimatinformatör

3.2.3 Hur skulle du beskriva vad energiplanen/liknande dokument fyller för funktion i din kommun?

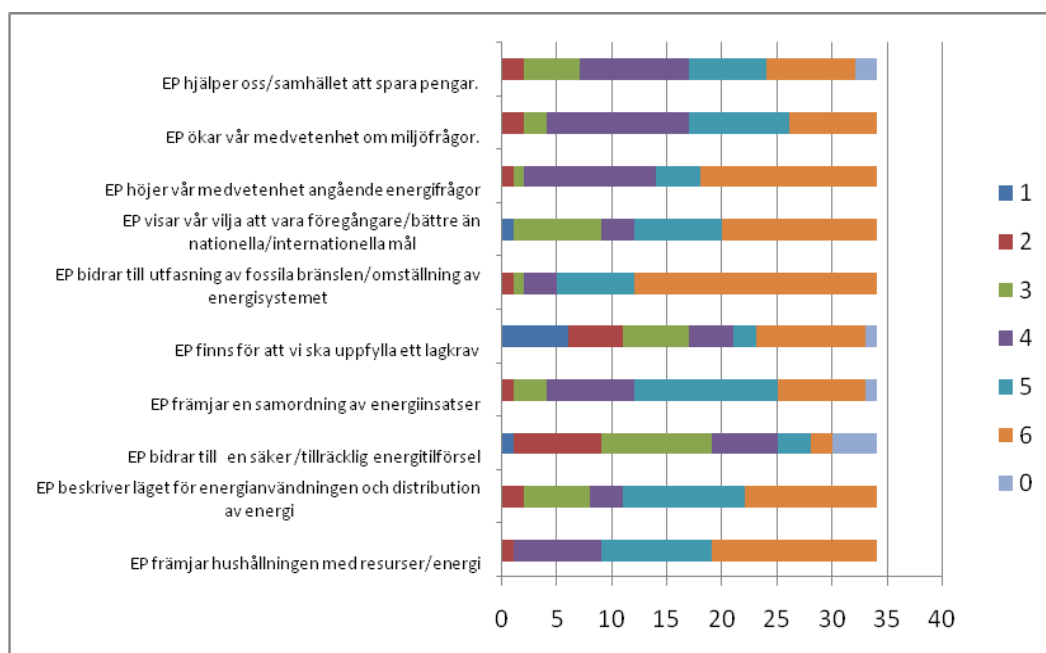
Den här frågan ska belysa vilka drivkrafter kommunerna har med sitt energiplansarbete. Ett antal påståenden ska värderas med en siffra mellan 1 och 6, varav 1 betyder att respondenten inte alls håller med om påståendet, medan 6 betyder att respondenten håller med helt.

Lagen anger olika funktioner en energiplan ska fylla:

- Främja hushållningen med energi samt verka för en säker och tillräcklig energitillförsel. (§1)
- Lösa frågor som har betydelse för hushållningen med energi eller för energitillförseln. (§2)
- Beskriva distribution och användning av energi i kommunen, samt innehålla en analys av vilken inverkan den i planen upptagna verksamheten har på miljön, hälsan och hushållningen med mark och vatten och andra resurser. (§3)

I rapport 2006:40 ställs frågan varför kommunen har antagit en energiplan. 81 procent av kommunerna svarar ”för att bli en energieffektiv kommun”. Detta kan anses motsvara att man vill uppfylla intentionen i 1§ lagen. 77 procent av kommunerna vill värna om miljön, vilket antas täcka kravet i §3. 66 procent tar fram en energiplan för att lagen kräver det. 48 procent gör en energiplan för att spara pengar. Även det svaret kan hänföras till §1 ”hushålla”. 27 procent tar fram en energiplan för att kunna söka olika statliga bidrag, t ex KLIMP. Samma rapport belyser också nyttan som kommunerna anser sig ha av energiplanen: som styrande dokument, samlad bild av kommunens energiförsörjning, en strategisk plattform, något man kan hänvisa till och arbeta efter, höjd kunskap och medvetenhet, ovärderligt instrument i arbetsprocessen mot en uthållig energiförsörjning.

Figur 3: Hur skulle du beskriva vad energiplanen/liknande dokument fyller för funktion i din kommun? Alternativen fick värderas med siffror från 1 till 6, där 1 betyder "håller inte alls med om" och 6 "håller helt med om". 0 betyder att respondenten inte kan svara på frågan. Diagrammet redovisar antal svar. 34 kommuner har svarat.

Genomsnittliga poäng redovisas i tabell 2:

Tabell 2: Samma fråga som figur 3. Medelsvar i påståenden, ordnat efter högsta poäng. (EP = energiplan, energi- och klimatstrateg eller motsvarande)

Påstående	Medel
EP bidrar till utfasning av fossila bränslen/omställning av energisystemet	5,4
EP främjar hushållningen med resurser/energi	5,1
EP höjer vår medvetenhet angående energifrågor	5,0
EP beskriver läget för energianvändningen och distribution av energi	4,7
EP främjar en samordning av energiinsatser	4,7
EP visar vår vilja att vara föregångare/bättre än nationella/internationella mål	4,7
EP ökar vår medvetenhet om miljöfrågor.	4,6
EP hjälper oss/samhället att spara pengar.	4,4
EP finns för att vi ska uppfylla ett lagkrav	3,6
EP bidrar till en säker/tillräcklig energitillförsel	3,3

Respondenterna fick även göra tillägg om de ansåg att det i påståenden hade missats någon för dem viktig funktion. Dessa poängsattes dock inte utan förutsattes vara så viktig att det motsvarar en "6".

Följande viktiga funktioner nämndes:

- EP bidrar till långsiktig planering
- EP hjälper oss att få in frågorna i verksamhetsplanering i förvaltningar som inte arbetar direkt med energifrågorna
- EP har hjälpt oss att få en koncernövergripande samsyn på hur vi klimatvärderar el
- EP har aktiverat samarbetet med politiker /tjänstemän
- EP har blivit en bibel - hur ska vi göra - vi kör enligt energiplanen, ett tydligt rättesnöre vad ambitionen och viljan i kommunen är
- EP bidrar till kommunal samhällsplanering, mat & konsumtion, utvinning och produktion av energi,
- EP bidrar till att tydliggöra rollerna inom energiarbetet, är ett pedagogiskt instrument
- EP tydliggör processen - kommunikationen mellan olika aktörer.
- EP är ett läromedel att ha med i skolan
- EP bidrar till att vi samordnar vår kunskap och skapar dialog mellan de olika förvaltningarna och bolagen på kommunen och får förståelse för problem
- EP skapar en medvetenhet - en "spark i baken", förutsatt den sprids väl inom kommunen
- EP hjälper till att frågorna lyfts i fullmäktige en gång om året – förankring
- EP är bra att stödja sig emot/ha som beslutsunderlag för tjänstemännen när man ska föreslå beslut eller prata om något
- EP har gett oss ökad kompetens och insikt om varandras förutsättningar i olika roller

Energiplanens viktigaste funktion enligt de intervjuade kommunerna var att den hjälpte till att fasa ut fossila bränslen. Funktionen att främja hushållningen med energi kom på andra plats, däremot kom funktionen att spara pengar bland

påståenden som fick lägst poäng. Få kommuner verkar göra en energiplan enbart för att uppfylla ett lagkrav. Funktionen att planen ska bidra till en säker och tillräcklig energitillförsel fick lägst poäng. I mellanskiktet i poänglistan och bland de egna föreslagna funktionerna kommer mjuka frågor som att öka medvetenhet, bidra till samverkan, ger beslutsunderlag och informationsspridning.

3.2.4 Har frågan om säker/tillräcklig energitillförsel diskuterats i planen?

I 1§ nämns ett av huvudsyftena för den kommunala energiplaneringen, nämligen att verka för en säker och tillräcklig energitillförsel. Formuleringen var central då lagen kom till på 70-talet. Då ägde de flesta kommuner ett energibolag och var direkt ansvariga för distributionsnätet av el och fjärrvärme (i den mån fjärrvärmen fanns då). På den tiden ägde man frågan på ett helt annat sätt än idag, då marknaden för distribution och leverans av energi är avreglerad och många kommuner har sålt sina energibolag till privata aktörer. I vissa kommuner har man dock kvar fjärrvärmeproduktion och/eller -distribution i ett kommunalt bolag. Det pågår också en debatt om huruvida marknaden för fjärrvärme ska öppnas för fler aktörer. I så fall kan det finnas en risk att kommuner som fortfarande äger sina fjärrvärmeanläggningar förlorar även rådigheten över detta till en viss del. TPA-utredningen (N 2009:02) överlämnade den 29 april 2011 betänkandet "Fjärrvärme i konkurrens", SOU 2011:44, till regeringen.

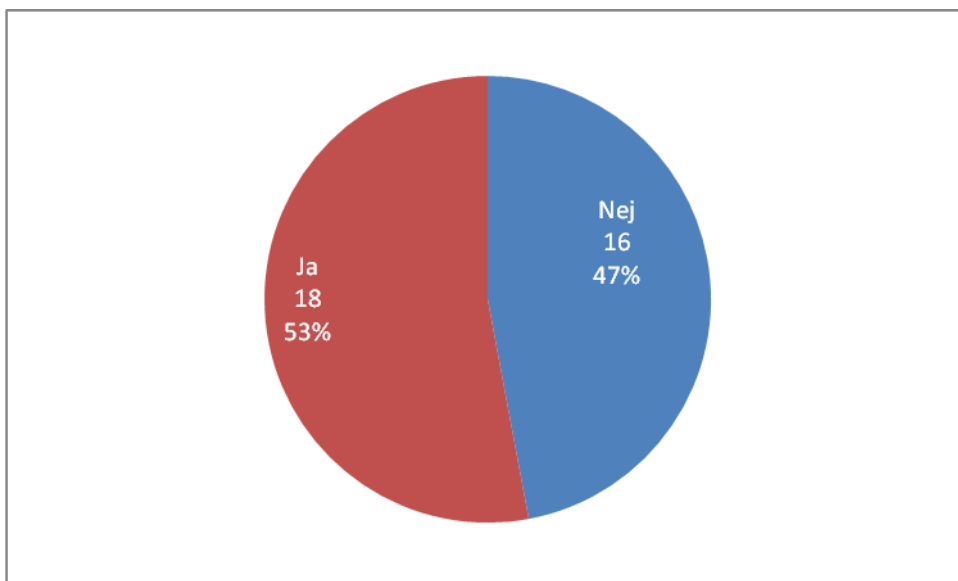
Energimyndigheten beskriver dagens utgångspunkt för säker och tillräcklig energitillförsel i handboken för uthållig kommun "Hjälpreda till hållbar handlingskraft - Handbok för Uthållig kommun Del 2: Lokala aktiviteter":

"Det finns många verksamheter i kommunen som måste fungera. Ett socialt hållbart samhälle måste kunna tillhandahålla grundläggande funktioner som sjukvård, värme och service – även om den ordinarie el- eller värmeförsörjningen råkat ut för störningar. Många kommuninnevånare är dessutom extra känsliga för störningar i el- och värmeförsörjningen.

Senare års erfarenheter med stormar som Gudrun och Per visar att omfattande el- och värmestörningar, i såväl geografisk utbredning som i antal berörda och varaktighet, inträffar med jämna mellanrum. Vi är inte så skyddade som vi ibland förleds att tro. Det oförutsedda kan hända."

Ingen av underlagsrapporterna tar upp frågan. Som visat under föregående kapitel anser få av de intervjuade kommunerna att detta är en viktig funktion för just energiplanen. Svaren som ges om i vilka andra dokument denna fråga tas upp är inte sällan lite svävande. Vissa intervjupersoner hänvisar till räddningstjänstens dokument, men osäkerheten verkar vara stor – var det finns och vad där finns.

Figur 4: Har frågan om säker och tillräcklig energitillförsel diskuterats i planen? 34 kommuner har svarat på frågan. Diagrammet visar både antal svar och procent.

De kommuner som svarat nej på frågan fick utveckla detta:

- Vi har koncentrerat oss på effektivisering/omställning och sen finns det med i beredskapsplaner och liknande som räddningstjänsten har
- Inte relevant i miljömålsdokumentet
- Energiplanen togs fram ur miljösynpunkt
- Vi har ett separat dokument där det är beskrivet
- Vi arbetar mycket med förnybar el så vi tror att vi kan försörja många fler än våra kommuninvånare med förnybar el. Vi har också mycket spillvärme
- Det har funnits ett separat dokument om detta tidigare från Räddningstjänsten, men vet inte vart det ligger nu
- Görs på annat sätt, vi håller på att ta fram nytt dokument, Styrel, men finns även tidigare i räddningsplan, men utan koppling till EP

Hos de kommuner som svarat ja på frågan gjordes en snabb sökning i deras energiplaner/liknande dokument med sökordet "säker" och "tillräcklig". I sex av kommunerna nämns lagkravet och man har även ett övergripande mål om att kommunen ska verka för säker och tillräcklig energitillförsel, men ingen närmare beskrivning om vad som avses och inga åtgärder är formulerade. En del kommuner definierar säkerhet genom att säkerställa och öka leverans – och driftssäkerheten för eldistributionen, några nämner även fjärrvärmens driftssäkerhet. Endast tre kommuner har gjort en analys av innebörden av lagkravet (för egen del), har formulerat mål och åtgärder och/eller hänvisat till gällande dokument hos räddningstjänsten för krissituationer.

En sådan kommun beskriver sin ingång till säker och tillräcklig energi så här:
"tillförsel och användning av el, värme och bränslen kännetecknas av säkerhet i

handhavandet, effektivitet, låg miljöpåverkan och anpassningsbarhet till nya situationer.”

Exempel på åtgärder för denna kommun är:

- *Verka för att det byggs säkra energisystem med minimal risk för avbrott. Ersättningssystem ska snabbt kunna sättas in. (SN, Bolag, E.ON)*
- *Genomföra systematiska risk- och sårbarhetsanalyser för att motverka konsekvenser av energibrist, olyckor, leveransavbrott och andra störningar. (KS)*
- *Vid elavbrott följa rekommendationer i rapporten ”Fjärrvärmeleveranser vid elavbrott”. (SN, Bolag, E.ON)*
- *Utarbeta riktlinjer för prioritering av elanvändare vid elbrist. (KS)*

Aktörer som deltagit i diskussionerna om säker och tillräcklig energitillförsel i de kommuner som gjort en sådan analys är oftast nätbolagen, elproducenter (inkl vindkraftsproducenter) och räddningstjänsten. Kommunens säkerhetsavdelning, länsstyrelsen, avfallshanteringsföretag och fastighetsbolag var andra svar som gavs.

Kommunerna fick också frågan vad som har beaktats, t ex översvämningsrisker (klimatperspektiv), långvariga el- och/eller värmeavbrott.

De svar som gavs var:

- Tillförsel och distribution av energi, elnätet
- Översvämningsrisker med koppling till klimatfrågan
- Energitillförsel
- Mathantering, interna transporter, närproducerat,
- Oljeberoendet - vi har tillgång till andra energikällor för att minska sårbarheten, sårbarheten minskar på grund av energieffektivisering
- Elsystem, fjärrvärme, värme och kylbehov i byggnader, skogbruk, dammar

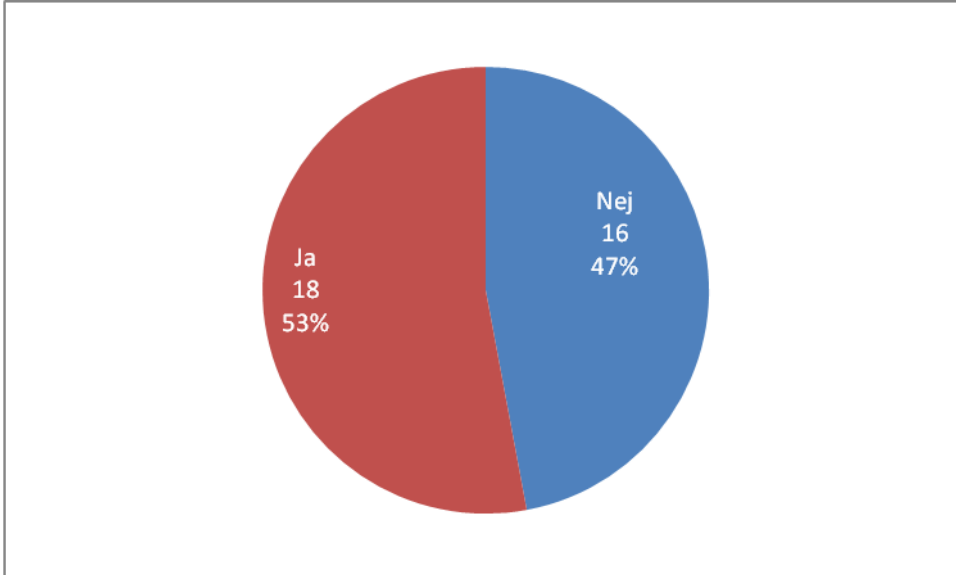
3.2.5 Har en miljöbedömning/analys av energiplanens miljöpåverkan gjorts?

Lagen kräver i §3 att det i energiplanen ska finnas *”en analys av vilken inverkan den i planen upptagna verksamheten har på miljön, hälsan och hushållningen med mark och vatten och andra resurser.”* Dessutom kräver lagen sedan år 2004 i §8 att *”om en plan som upprättas enligt denna lag kan antas medföra en sådan betydande miljöpåverkan som avses i 6 kap. 11 § miljöbalken skall bestämmelserna i 6 kap. 11-18 och 22 §§ miljöbalken tillämpas”*.

Rapport 2006:40 redovisar att knappt hälften av kommunerna som har en plan från 2004 eller senare har gjort en miljöbedömning. En tredjedel hade inte gjort det och resten kunde inte svara på frågan. De som inte gjort en miljöbedömning angav oftast att planen gjorts innan bestämmelsen trätt i kraft. Andra orsaker var

att man inte kände till lagen eller att energiplanen är del av ett annat dokument.

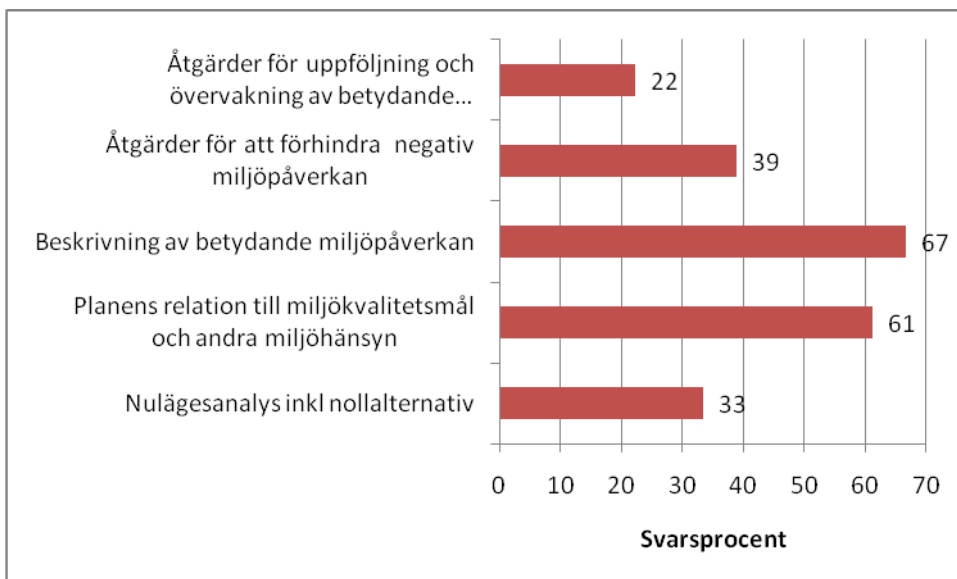
Figur 5: Har en miljöbedömning/analys av energiplanens miljöpåverkan gjorts?
Diagrammet visar både antal svar och procent. 34 kommuner har svarat på frågan.

Svaren i figur 5 överensstämmer väl med resultaten man fick i rapport 2006:40.

Som följdfråga fick kommunerna utveckla omfattningen av miljöbedömningen. 17 kommuner hade svarat att en bedömning gjorts och bilden om dess innehåll är splittrad, figur 6.

Figur 6: Om svaret på frågan ovan var "ja" – vad innehöll miljöbedömningen i så fall? 18 kommuner svarade ja på frågan. Kommunerna kunde ange flera alternativ.

I två tredjedelar av kommunerna innehåller miljöbedömningen en beskrivning av betydande miljöpåverkan och i nästan lika stor utsträckning en redovisning av planens relation till miljö kvalitetsmål och andra miljöhänsyn. Fyra av tio planer innehåller åtgärder för att förhindra negativ miljöpåverkan och endast två av tio planer innehåller även åtgärder eller metoder för uppföljning och övervakning.

3.2.6 Finns intentionen med energiplanen i andra strategiska dokument?

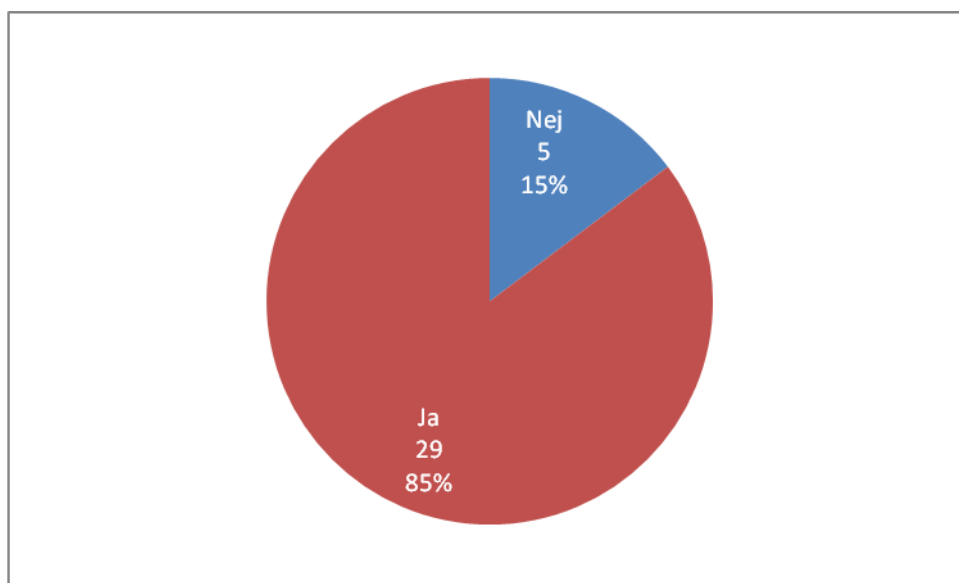
Båda underlagsrapporterna visar på att en del kommuner anser att de uppfyller kraven enligt lagen genom att det en energiplan ska handla om är upptaget i andra dokument. Lagtexten ger ingen vägledning om huruvida ett sådant förfarande är godtagbart. Inte heller finns det från lagstiftarens sida information om vilka typer av dokument som kan vara godtagbara eller kan anses mer eller mindre lämpade. Därför ställdes frågan till kommunerna i intervjun och svaren kan ses utifrån två perspektiv:

- De kommuner som har en energiplan har uppmärksammat att andra strategiska dokument tangerar frågeställningar som tas upp i energiplanen och därför sett nödvändigheten att över- eller underordna energiplanen dessa dokument, hänvisa till energiplanen eller införliva vissa delar av energiplanen i andra dokument.
- En del kommuner, som inte har en energiplan, anger att det som en energiplan ska innehålla finns i andra dokument, som inte har energiplanering som huvudsyfte.

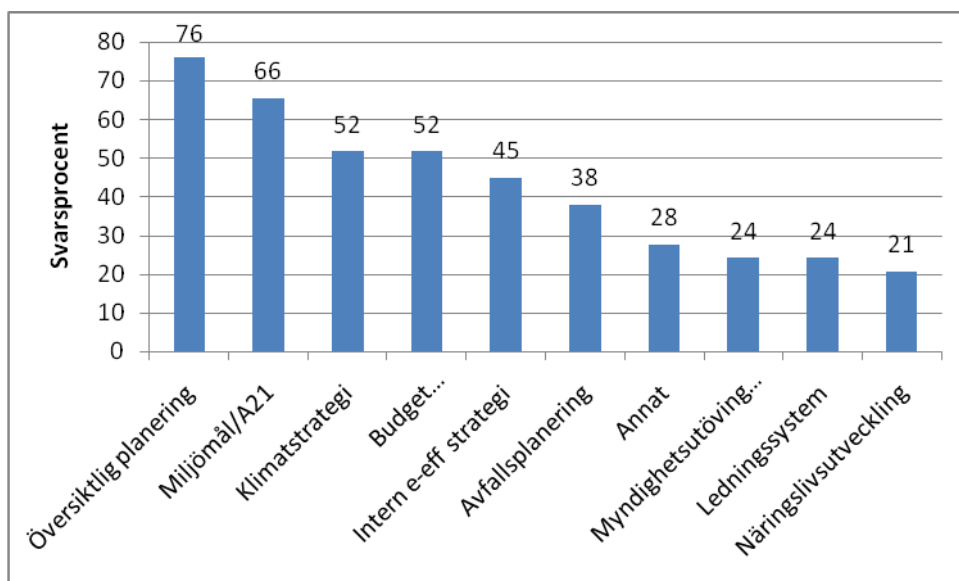
I rapport 2006:40 har frågan ställts till de kommuner som inte har en energiplan och som då pekat på att frågorna hanteras i andra dokument. De föreslagna svaren återfinns i den här rapportens svarsalternativ. I rapport 2010:32 nämns även vindbruksplan, ledningssystem och interna energisparmål. Rapport 2010:32 har dessutom undersökt energiplanens relation i förhållande till andra dokument (översiktsplan, strategisk plan, lokala miljömål, vindbruksplan). Resultatet är skiftande, energiplanen kan vara över- och underordnad, jämförad med, införlivad i eller inte ha någon relation alls till andra planer. I rapporten saknas en analys av svaren man fick fram, men resultaten visar att många kommuner brottas med frågan om hur olika planer hänger ihop.

De flesta av de intervjuade kommunerna angav att intentionen med energiplanen fanns i andra dokument, figur 7. De flesta angav översiktsplanen, olika typer av miljömålsdokument och klimatstrategin samt budget, figur 8. Dokument som berör viktiga roller som kommunen har, t ex myndighetsutövning och näringslivsutveckling nämns mer sällan. Mer om detta i avsnitt 3.4 Kommunens roller.

Figur 7: Intentionen med energiplanen, finns intentionen i andra strategiska dokument? Diagrammet visar både antal svar och procent. 34 kommuner har svarat på frågan.

Figur 8: Om svaret på frågan ovan var ja: Vilka dokument avses? 29 kommuner har svarat på frågan. Kommunerna kunde svara på flera alternativ.

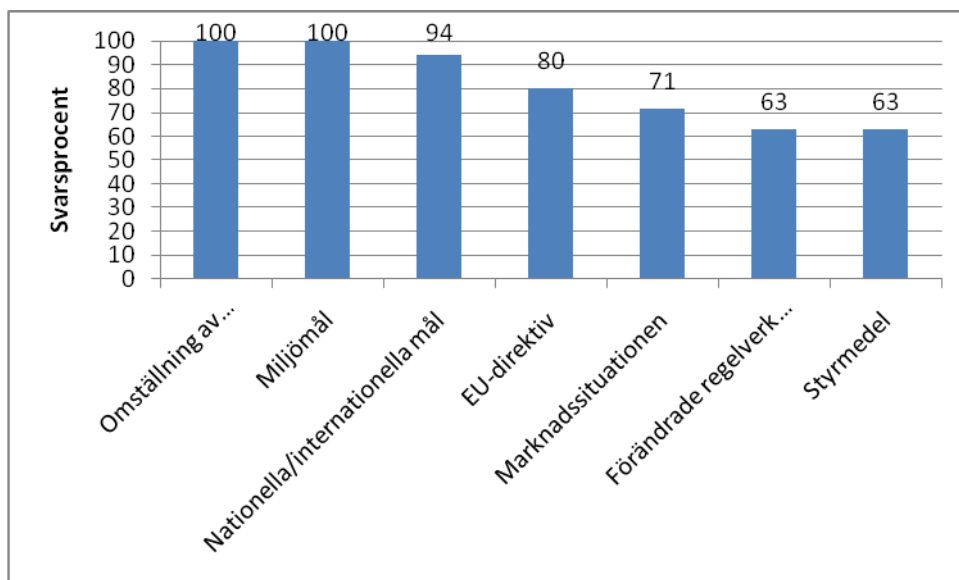
Tre fjärdedelar av kommunerna som enligt förra frågan inte har en energiplan anger att dessa frågor istället behandlas i den översiktliga planeringen. I två tredjedelar av kommunerna finns dessa även i ett miljömålsdokument och i hälften av kommunerna i en klimatstrategi och/eller i budgetdokument. Nära hälften av kommunerna anger också den interna energieffektiviseringsstrategin som ett sådant dokument. Flera kommuner har angett flera alternativa svar, t ex nämns ofta både energi- och klimatstrategin och översiktsplanen tillsammans.

3.2.7 Påverkas energiplaneringsprocessen av / tar man hänsyn till – olika svarsalternativ

Utifrån förra frågan ställdes frågan om huruvida kommunerna i planeringsprocessen tar hänsyn till faktorer och förhållanden som inte uttryckligen är nämnda i lagtexten. Svarsalternativen ger en indikation på om det finns andra faktorer än lagen som påverkar kommunernas arbete med energifrågor såväl avseende inriktning som ambitionsnivå. De svarsalternativ som fanns var:

- Omställning av energisystemet (utfasning av fossila bränslen, energieffektivisering)
- Förändrade regelverk, exempelvis PBL, Miljöbalken
- Styrmedel
- Marknadssituationen
- EU-direktiv
- Miljömål
- Nationella/internationella mål

Figur 9: Påverkas energiplaneringsprocessen av eller tar man hänsyn till – olika svarsalternativ. 35 kommuner har svarat på frågan.

Samtliga intervjuade kommuner tar hänsyn till omställningen av energisystemet och de nationella miljömålen, de flesta även till internationella mål. Även EU-direktiv och marknadssituationen tar åtta respektive sju av tio hänsyn till. Sex av tio kommuner beaktar även förändrade regelverk och andra styrmedel i sin energiplanering.

3.2.8 Vilken roll anser sig kommunen ha på energiområdet?

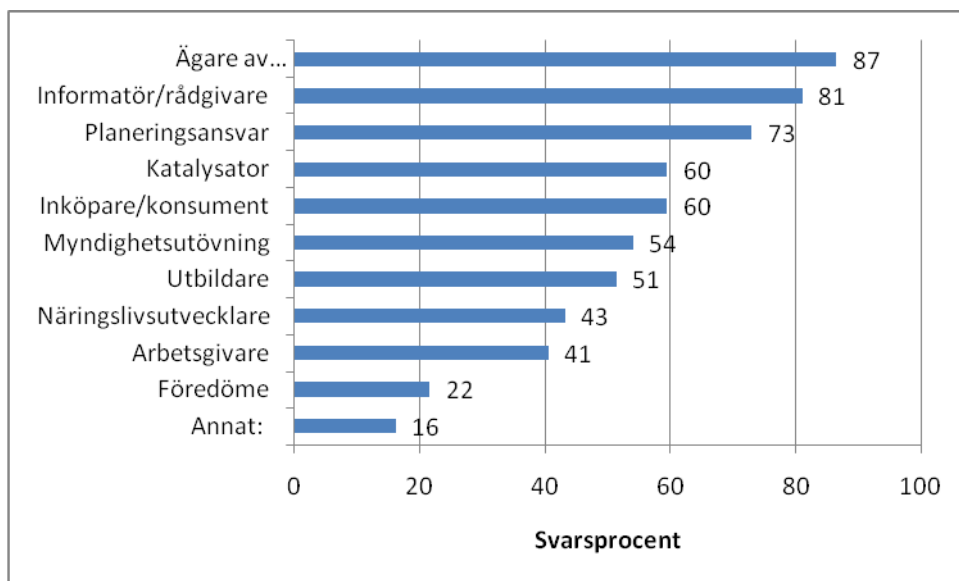
Lagen tar inte alls upp vilken roll kommunerna förväntas ha i frågan om kommunal energiplanering. Rapport 2006:40 tar upp möjliga roller i beskrivningen av bakgrunden för undersökningen, men ställer inte någon fråga

om detta till kommunerna. I många kommuners energiplaner tar däremot kommunerna själva upp olika roller de har för att påverka energianvändningen i sin kommun, ofta då kopplat till specifika åtgärder. Vanliga roller är de vi anger som svarsalternativ, figur 10.

Vid denna fråga lästes inte svaren upp, utan intervjuaren gav respondenten först tillfälle att själv fundera på svaret. För att ett svar sedan skulle gälla fick respondenten också beskriva huruvida en specifik roll verkligen var förankrad i energiplanen/klimatstrategin i form av en målsättning eller en åtgärd.

Figur 10: Vilken roll anser sig kommunen ha på energiområdet?

De kommuner som angav andra roller nämnde:

- Marknadsföra kommunen och de aktörer som finns i regionen som arbetar med hållbar utveckling
- Föregångare, underlätta för invånare och företagare att göra rätt genom att erbjuda bra alternativ, stötta lokala initiativ, omvärldsbevakare, samordnare av intresser
- Vår egen verksamhet - får med folk på båten, rollen kan utvecklas, producent av förnybar energi
- Samverka med andra organisationer
- Koordinator mellan olika aktörer inom kommunen
- Samordnare av externa aktörer, hjälpa folk att kunna välja rätt
- Föregångare för ny teknik, visa att vi vill någonting
- Så småningom producent för solenergi genom solceller på taket
- Samordnare, transporter & kommunikationer, kollektivt resande, cykla&gå, även föredöme inom interna transporter
- Skapa gröna jobb

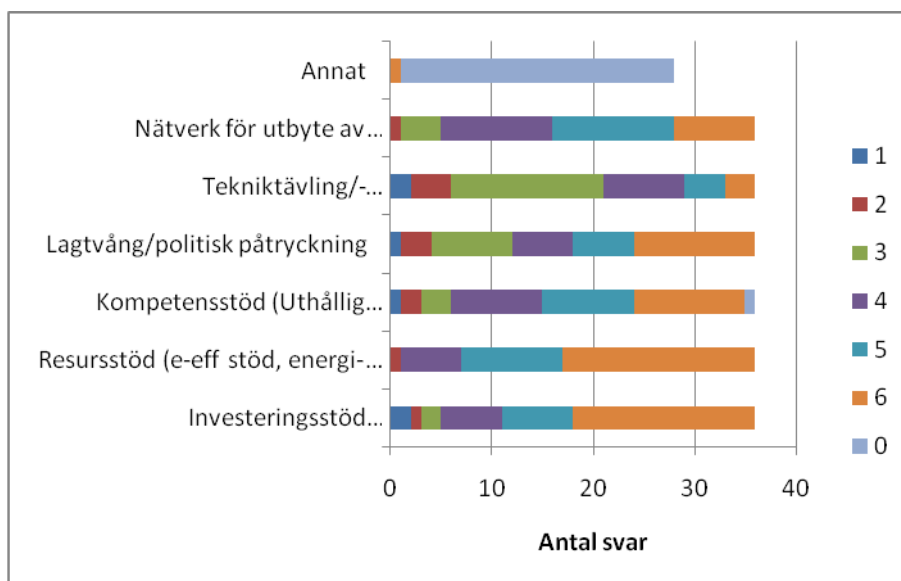
3.2.9 Vilken typ av stöd ger störst nytta för att främja ett strategiskt energiarbete?

I rapport 2006:40 konstaterades att en del kommuner tog fram en energiplan i syfte att kunna söka olika statliga stöd. Detta väckte frågan vilka stimulansåtgärder som är önskvärda för att främja arbetet med energiplanering och genomförande av åtgärder i kommunerna. I denna fråga fick respondenten värdera svarsalternativen med en skala mellan 1 och 6, varav 1 betyder ”gör liten nytta” och 6 betyder ”gör stor nytta”, figur 11.

Svarsalternativen som fanns att bedöma var:

- Investeringsstöd (LIP/KLIMP, Off-ROT)
- Resursstöd (e-eff stöd, energi- och klimatrådgivning)
- Kompetensstöd (Uthållig kommun, miljöstyrningsrådets kriterier för upphandling)
- Lagtvång/politisk påtryckning
- Tekniktävling/-utveckling, forskning och utveckling
- Nätverk för utbyte av erfarenheter och samverkan
- Annat, i så fall ange vilket/vilka

Figur 11: Vilken typ av stöd ger störst nytta för att främja ett strategiskt energiarbete? 36 kommuner har svarat på frågan.

Störst nytta gav enligt respondenterna resursstöd, det vill säga att kommunen erhåller medel från staten för att anställa eller köpa kompetens som man saknar eller anser sig inte ha råd med i den egna organisationen. Även riktade investeringsstöd rankas högst. Kompetensstöd, det vill säga material eller personer utifrån som hjälper kommunerna tillfälligt och nätverkande kommer också högt i önskelistan. Medelpoängantalet redovisas i tabell 3.

Tabell 3: Samma fråga som i figur 11. Medelsvar i påståenden, ordnat efter högsta poäng.

	Medel
Resursstöd (e-eff stöd, energi- och klimatrådgivning)	5,3
Investeringsstöd (LIP/KLIMP, Off-ROT)	4,9
Kompetensstöd (Uthållig kommun, miljöstyrningsrådets kriterier för upphandling)	4,6
Nätverk för utbyte av erfarenheter och samverkan	4,6
Lagtvång/politisk påtryckning	4,4
Tekniktävling/-utveckling, forskning och utveckling	3,5

De kommuner som angav andra alternativ fick ange dessa:

- En mindre kommun saknar ofta kompetens - hur kan man jobba i mindre kommuner med de här frågorna
- Något stöd för att kunna skapa mer lokala/regionala nätverk (mellan kommun och t ex fastighetsägare, företag m fl)
- Att man samordnade mer mellan små kommuner, ensamma små som arbetar fram på egen hand - bättre att ha en modell som andra kan använda - upphandling, generella dokument, goda exempel, mallar
- Allmänna medvetandet om klimatförändringar och energisituationen
- Att staten vågar satsa på mer infrastruktur
- Stöd för att göra något åt energieffektiva transporter på kommunal nivå med äldre fordon osv - investeringsstöd för att kunna vara en förebild – t ex att ha en elbil som kan visas för andra. Att man tänker på småkommunerna - pengar kring hållbar glesbygd/glesbygdsstäder. Riktade stöd till små kommuner
- Omvärldsbevakning är tufft för små kommuner, man hinner inte med.

Urvalet av kommuner är för litet för att kunna avgöra om mindre kommuner (mindre än 25 000 invånare) i större grad är i behov av resurs- och/eller kompetensstöd än större kommuner. Svaren som gavs i kommentarerna tyder på detta.

3.2.10 Hur ofta följs energiplanens åtgärder upp?

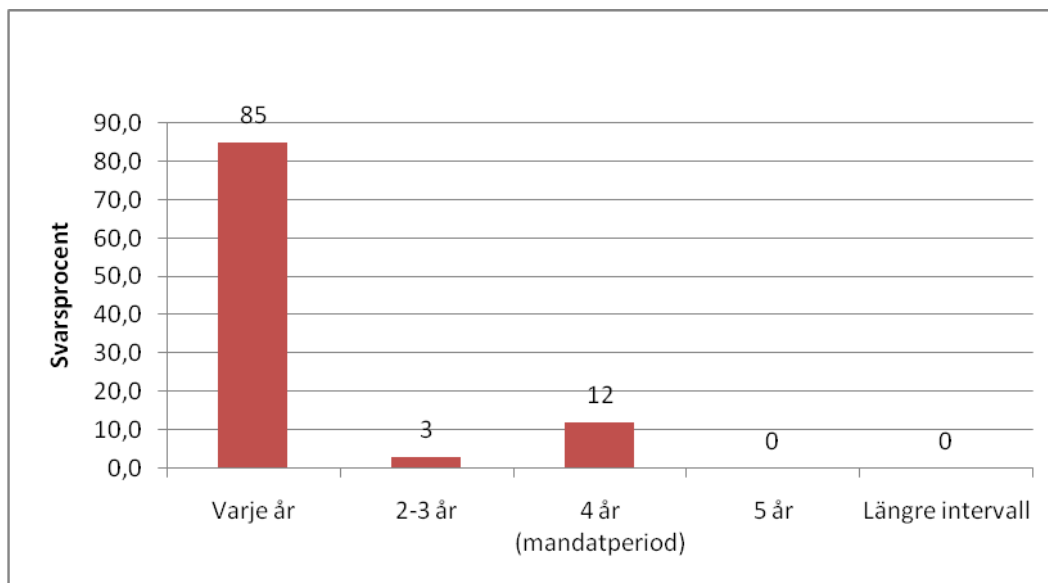
Som redan nämnts kräver inte lagen uttryckligen att planen ska innehålla vare sig mål eller en åtgärds-/handlingsplan. I de flesta ledningssystem utgår man från att vägen från ett nuläge till att uppnå en vision eller målsättning går via en ständigt pågående cyklisk process av planering, genomförande av åtgärder och uppföljning. Genomförande av åtgärder kan ta något till några år och

uppföljningen av åtgärdens effekter kan vara möjligt först en viss tid efter att åtgärden genomförts. Därför kan det inte finnas några generella svar på vilken frekvens av uppföljning som är ”rätt”. Uppföljning kräver också resurser och en bra/effektiv metodik.

I rapport 2010:32 finns att läsa att mer än hälften av kommunerna i Västra Götaland årligen följer upp energiplanen, men det är oklart om man verkligen avser planen som helhet eller dess åtgärder.

Även i rapport 2006:40 uppges att ungefär hälften av kommunerna följer upp arbetet som görs utifrån energiplanen med årligt intervall.

Figur 12: Hur ofta följs energiplanens åtgärder upp? 33 kommuner har svarat på frågan.

Bland de intervjuade kommunerna följer 85 procent årligen upp sina handlingsplaner, vilket talar för att denna grupp verkligen är föregångskommuner. Hela 12 procent följer dock upp handlingsplanen enbart en gång per mandatperiod, figur 12.

3.2.11 Hur ofta revideras hela energiplanen?

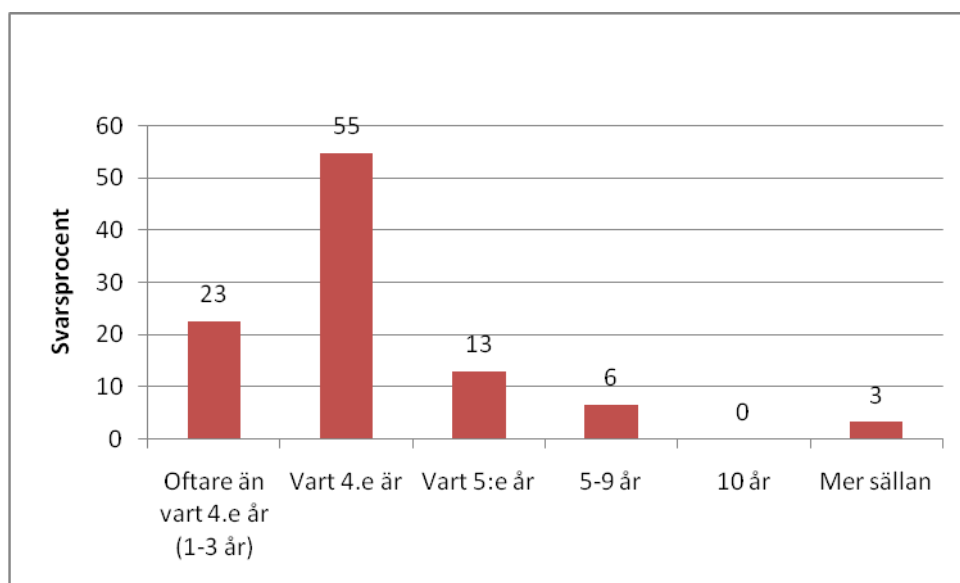
I 3 § lagen krävs att det i varje kommun ska finnas en aktuell energiplan. Det saknas dock en tolkningshjälp för vad som kan anses vara aktuellt.

När det gäller energiplanens aktualitet refererar rapport 2006:40 till svar från kommuner som ansåg att de inte hade nytta av en energiplan. Planen ansågs då vara inaktuell redan när den togs fram. (Den uppfattningen kan ha att göra med att det statistiska underlagsmaterial för kommunala energibalanser som levereras av SCB har en eftersläpning på två år. Förf. anm.) Kommunerna ansåg också att de snabba förändringarna inom energiområdet gör att planen inte förblir aktuell särskilt länge. Därmed styrs, enligt deras uppfattning, energianvändningen mer av marknaden än av kommunala planer. Bland kommunerna som har en energiplan

hade 59 procent planer som var mer än fem år gamla. De flesta av dessa kommunerna avsåg dock att revidera planen inom en snar framtid (två år).

I Västra Götaland år 2010 redovisar rapport 2010:32 att 32 kommuner av 49 (65 procent) hade en energiplan antagen 2005 eller senare eller en ny plan i remissfas eller på väg till beslut. Dvs 34% hade inte någon aktuell energiplan med 5 år som kriterium och om man räknar att de som är i remissfas eller beslutsfas "har en ny plan".

Figur 13: Hur ofta revideras hela energiplanen? 31 kommuner har svarat på frågan.

Bland respondenterna reviderar nio av tio hela energiplanen minst vart femte år. Fler än hälften väljer att revidera en gång per mandatperiod. Även i den här gruppen av kommuner finns det de som har tämligen inaktuella planer och som inte reviderar planen oftare än mellan fem och tio år eller mer sällan, figur 13.

3.2.12 Utnyttjande av paragraferna om uppgiftsskyldighet

Lagen innehåller ytterligare två paragrafer som hittills inte nämnts:

4 § Den som bedriver verksamhet i vilken användes större mängd energi eller den som yrkesmässigt producerar eller distribuerar energi skall på begäran lämna kommun de uppgifter som behövs för planeringen. Kommun skall på begäran bereda den som är uppgiftsskyldig enligt första stycket tillfälle att överlägga med kommunen om energifrågor som har väsentlig betydelse för honom. Vid tillämpning av första stycket skall iakttas att den som är uppgiftsskyldig ej betungas onödigt. Lag (1981:601).

5 § Fullgörs ej uppgiftsskyldighet enligt 4 §, får länsstyrelsen vid vite kalla den uppgiftsskyldige till överläggning med kommunen, om denna begär det. Lag (1981:601).

Ingen av underlagsrapporterna tar upp frågan huruvida kommunerna använder sig av §4 första stycket eller om det har funnits ett behov av §5.

Kommunerna har idag tillgång till en av SCB framtagen statistik som beskriver samtliga kommuners energibalanser. Statistiken tas fram på uppdrag av Energimyndigheten. SCB skriver själv på sin webbsida om denna produkt:

”Kommunal och regional energistatistik finns för åren 1990, 1995, 2000-2008.

Kommunal och regional energistatistik syftar till att ge en översiktlig bild av tillförsel, omvandling och slutlig användning av energi i Sveriges kommuner. Man kan t.ex. hitta fingervisningar om hur stor hushållens användning av fjärrvärme är eller hur stora mängder eldningsolja industrin har använt.

En lättillgänglig information om denna statistik finns i Användarhandledning.

Underlaget till statistiken bygger på data som hämtas från undersökningar som primärt är avsedda att redovisas på riksnivån. Underlaget är därför inte anpassat för nedbrytning till kommunal nivå vilket betyder att olika felkällor kan få betydligt större genomslag för enskilda kommuner än i den nationella redovisningen. Man bör därför använda geografiskt nedbruten data med viss försiktighet.”

Med denna statistik får kommunerna således tillgång till en mängd data som, även om den har vissa brister och felkällor, ändå kan tjäna som utgångspunkt för att göra en nulägesbeskrivning för en enskild kommun. För vissa uppgifter kan även tilläggsinformation köpas av SCB. Statistiken har dock en eftersläpning på cirka två år.

Data som kan fås går inte ända ner till detaljnivå, t ex enstaka företag⁴, men ofta är detta inte det som behövs heller, utan man vill ha en övergripande beskrivning av t ex industrins energianvändning, fördelat på olika energikällor. Detta är vad SCB levererar.

För kommuner som beaktar även klimataspekter finns även en nationell databas för utsläpp av klimatpåverkande gaser, RUS.

De företag som lagen syftar på, ”som bedriver verksamhet i vilken användes större mängd energi eller den som yrkesmässigt producerar eller distribuerar energi” är ofta välkända i kommunen. När det gäller stora energianvändare är detta ofta företag som faller under miljöbalkens förordning (1998:899) om

---

⁴ När det gäller data från enstaka företag som dominerar vissa data och därigenom kan spåras genom statistiken gäller speciella regler för statistisk röjandekontroll. Källa: SCB

miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Företag som är tillståndspliktiga enligt denna förordning är skyldiga att årligen lämna en miljörapport till tillsynsmyndigheten (länsstyrelsen eller kommunen). I miljörapporten finns även uppgifter om energianvändningen. Det finns således inget behov av att kräva in information om detta genom att använda sig av lagen om energiplanering.

Företag som inte är tillståndspliktiga har kommunerna tillsyn över och företagen är även där skyldiga att lämna de uppgifter tillsynsmyndigheten anser sig behöva. Energianvändningen är ett område som ingår i tillsynen enligt miljöbalken. Som redovisas under avsnitt 3.2.2 är miljö(-tillsyn) en aktör som ofta deltar i arbetet med energiplanering. Därmed bör inte heller icke tillståndspliktiga företag vara föremål för sanktionering enligt lagen om energiplanering, utan detta kan om nödvändigt skötas genom att använda sig av miljöbalken. Har företagen redan lämnat information om detta till kommunen i andra dokument eller vid andra tillfällen borde ytterligare förfrågningar kunna anses som betungande för företagen.

Det har inte inom ramen för detta uppdrag undersökts om och i så fall i vilken omfattning lagen faktiskt utnyttjats för detta ändamål.

3.3 Andra lagar och processer med beröringspunkter mot lagen om kommunal energiplanering

Följande kapitel är en uppräkningslista av ett urval av befintliga lagar, styrmedel och frivilliga åtaganden som direkt eller indirekt påverkar kommunernas arbete med energifrågor. Samtliga punkter i denna lista är på något sätt omnämnda i sammanhang med energiplanering. Ofta hänvisar kommunerna själva till dessa punkter i sina svar i både underlagsrapporterna och intervjuerna.

3.3.1 Lagen om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap

Enligt lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap ska kommunfullmäktige för varje ny mandatperiod fastställa en plan för hur man ska hantera extraordinära händelser.

Enligt 7§ lag 2006:544 skall

”Kommuner inom sitt geografiska område i fråga om extraordinära händelser i fredstid verka för att

- 1. olika aktörer i kommunen samverkar och uppnår samordning i planerings- och förberedelsearbetet,*
- 2. de krishanteringsåtgärder som vidtas av olika aktörer under en sådan händelse samordnas, och*
- 3. informationen till allmänheten under sådana förhållanden samordnas.”*

Planen som görs enligt denna lagstiftning, ”beredskapsplanen”, nämns av en del kommuner som svar på frågan om säker och tillräcklig energitillförsel behandlats i energiplanen eller annat dokument.

Det kan konstateras att räddningstjänsten eller beredskapssamordnaren mycket sällan är aktör i framtagandet av energiplanen. Några av kommunerna uppger att frågan om säker och tillräcklig energitillförsel tas upp i beredskapsplanen, men att energiplan och beredskapsplan inte har koppling till varandra. (De kommuner som angett att frågan behandlats i beredskapsplan/liknande har kollats upp – ordet energi/el kunde i de fallen inte hittas i dokumentet av sökfunktionen.)

3.3.2 Elberedskapslagen och lagen om beredskapslagring av olja och kol

Elberedskapslagen (1997:288) innehåller bestämmelser om beredskap vid produktion och överföring av el samt vid handel med el. Bestämmelserna reglerar ansvaret för den planering och de övriga åtgärder som behövs för att tillgodose elförsörjningen i landet vid höjd beredskap enligt lagen (1992:1403) om totalförsvar och höjd beredskap.

Beredskapslagring av bränsle som används för elproduktion omfattas av lagen endast i fråga om rätt till ersättning enligt 10 §. Särskilda bestämmelser rörande beredskapslagring finns i lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol⁵.

Lagarna har en koppling till lagen om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap på så sätt att den ska reglera och säkerställa energitillförseln i kristid. De funktioner som elberedskapslagen och lagen om beredskapslagring riktar sig mot är de aktörer som omvandlar eller tillhandahåller energi i olika former. Ofta är kommunerna inte längre ägare av värme- eller elproduktionsanläggningar. Kommunen spelar dock en viktig roll som samordnare, inte minst i samband med nästa rubrik.

3.3.3 Styrel: Styrning av el till prioriterade användare vid bristsituationer

Styrel är ett nytt system för att kunna prioritera elanvändare vid elbrist. Systemet är under utveckling. Förberedelser pågår för närvarande för införande av Styrel i hela landet. Riksdagen beslutade den 29 april 2011 att ändra ellagen från den 1 juli 2011 enligt regeringens proposition om prioritering av samhällsviktiga elanvändare.

Arbetet med att utveckla systemet leds av Energimyndigheten i samverkan med bland andra Svenska Kraftnät, Energimarknadsinspektionen, Svensk Energi,

---

⁵ Denna lag reglerar beredskapslagring av olja och kol, men tillämpas inte för bränslen som utvinns inom landet eller som framställs ur råvara som har utvunnits inom landet, t ex trädbränslen. Lagen gäller för värmeverk och kraftvärmeverk, gasturbinanläggningar för framställning av elektrisk kraft, oljekondensverk och anläggningar för framställning av stadsgas.

Sveriges Kommuner och Landsting samt Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB.

Styrel bygger på att kommuner och elnätsföretag tillsammans identifierar och planerar för hur samhällsviktiga elanvändare ska kunna prioriteras vid elbrist. Länsstyrelsen initierar och leder arbetet i det egna länet och fattar de myndighetsbeslut som ska ligga till grund för fränkoppling. Svenska Kraftnät fattar beslut om när styrel ska användas i det svenska elnätet.

Styrel tar därmed över en del av lagkravet i lagen om kommunal energiplanering, om säker och tillräcklig energitillförsel i 1§.

3.3.4 Plan- och bygglagen, PBL

Plan- och bygglagen (2010:900) innehåller bestämmelser om planläggning av mark och vatten och om byggande. Bestämmelserna syftar till *”att, med hänsyn till den enskilda människans frihet, främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktig hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer.”*

Kapitel 3 PBL handlar om översiktsplanen, ÖP. Lagstiftaren har här definierat planens avgränsning (ska omfatta hela den geografiska kommunen). Planen ska vara aktuell, vilket betyder att planen minst en gång under mandatperioden ska gå igenom av kommunfullmäktige. ÖP ska bl a *”ta hänsyn till och samordna relevanta nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling”* (5§).

I 2 kapitel PBL lagstads gas det dessutom att planläggningen ska ta hänsyn till bl a miljö- och klimataspekter, vilket innebär exempelvis en långsiktig god hushållning med energi (2 kap 3§).

Bebyggelse som kräver tillförsel av energi ska lokaliseras *”på ett sätt som är lämplig med hänsyn till energiförsörjningen och energihushållningen”* (2 kap 5§).

ÖP nämns av en del kommuner som ett strategiskt dokument som ersätter eller kompletterar/kompletteras med energiplanen. Vi kan konstatera att bestämmelserna i PBL inte ersätter lagen om kommunal energiplanering, men att det kan vara svårt att utan en energiplan uppfylla bestämmelserna om energihushållning och -tillförsel.

Det positiva med PBL jämfört med lagen om kommunal energiplanering är tydligheten angående omfattning (hela den geografiska kommunen), kravet på aktualitet (mandatperiod) och hänvisning till *”relevanta”* nationella mål (ingen definition finns dock av vilka mål som anses vara relevanta).

3.3.5 Miljöbalken

Miljöbalken trädde i kraft den 1 januari 1999 och är en samordnad, breddad och skärpt miljölagstiftning för en hållbar utveckling. I den sammanfattas regler från sexton tidigare miljölagar.

Syftet med miljöbalken är att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer kan leva i en hälsosam och god miljö. Alla typer av åtgärder som kan få betydelse för de intressen balken avser att skydda berörs. Detta oavsett om de ingår i den enskildes dagliga liv eller i någon form av näringsverksamhet.

Miljöbalkens regelsystem omfattar sammanlagt tusentals bestämmelser. Utöver de bindande regler som är kopplade till lagstiftningen kan myndigheter utfärda allmänna råd. De innehåller generella rekommendationer om tillämpning av lagar och regler.

Det finns flera lagar som är kopplade till miljöbalken, till exempel skogsvårdslagen, luftfartslagen och väglagen. Kopplingen innebär att lagen hänvisar till bestämmelser i miljöbalken som ska tillämpas vid provningar och bedömningar enligt lagen. Kopplingen mellan miljöbalken och lagen om kommunal energiplanering är kravet i den senare om att en miljöbedömning av planen ska göras enligt miljöbalkens bestämmelser. Även i PBL finns en liknande skrivning.

Miljöbalken har ett långtgående kunskapskrav. Den som vidtar en åtgärd eller driver en verksamhet ska visa på hur åtgärden påverkar den omgivande miljön och människors hälsa.

Hänvisningen till miljöbalken i lagen om kommunal energiplanering upplevs inte sällan som svårtolkad av kommunerna. Det finns en osäkerhet om vilken miljöpåverkan som ska/bör bedömas och hur miljöpåverkan ska avgränsas. Miljöbedömningar stannar ofta i en diskussion om koldioxid och klimatpåverkan, eventuellt tar man upp utsläpp av kväve och svavel eller partiklar eller ökade/minskade transporter. För kommunen är det inte sällan svårt att veta hur långtgående en miljöbedömning bör vara.

3.3.6 Nationella miljö kvalitetsmål

Sveriges riksdag antog år 1999 15 miljö kvalitetsmål, 2005 tillkom ytterligare ett.

Målen anger vilka kvaliteter miljön ska ha ett angivet målar. Målåret är för de flesta målen en generation, det vill säga målen ska uppnås år 2020. Syftet med miljö kvalitetsmålen är att nå en miljömässigt hållbar utveckling på lång sikt.

För att konkretisera miljöarbetet har riksdagen fattat beslut om 72 delmål på vägen till miljö kvalitetsmålen.

Mål som berör energiplansarbetet är ”Begränsad klimatpåverkan”, som handlar om utfasningen av fossila bränslen och ”God bebyggd miljö”, som handlar om inomhusklimat och hushållning med energi på bostadssektorn. Även ”Frisk luft”, som handlar om minskade utsläpp av svaveldioxid, kvävedioxid, ozon och VOC (flyktiga kolväten) har anknytning till energiområdet.

3.3.7 EU-direktiv

Byggnaders energiprestanda 2002/91/EG

Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/91/EG om byggnaders energiprestanda har implementerats i svensk lag genom lag, förordning och föreskrifter om energideklarationer av byggnader. Direktivet omarbetades 2008. Förändringarna antogs i maj 2010. Direktivet syftar till att minska energianvändningen för uppvärmning, beredning av tappvarmvatten och användning av fastighetsel⁶.

Nationell strategi för lågenergibygnader

Omarbetningen av ovanstående direktiv omsattes i Sverige genom att formulera en nationell strategi för lågenergibygnader eller Nära nollenergibygnader (NNE-byggnader). I strategin beskrivs vägen mot NNE-byggnader. En NNE-byggnad definieras som en byggnad med hög energiprestanda, där en stor del av den energi som behövs ska utgöras av förnybar energi.

Direktivet om effektiv slutanvändning av energi och energitjänster

Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/32/EG om effektiv slutanvändning av energi och energitjänster (energitjänstdirektivet). Direktivets utgångspunkt är att den offentliga sektorn ska vara ett föredöme i arbetet med energieffektivisering.

Direktivet ledde i Sverige till en satsning på ett **statligt stöd för energieffektivisering i kommuner och landsting**. Alla kommuner och landsting som åtar sig att arbeta strategiskt med energieffektivisering erhåller ett årligt ekonomiskt stöd. Stödet är inte avsett för fysiska investeringar utan ska användas för just det strategiska arbetet. Stödet finns under åren 2010-2014. Hur implementeringen av direktivet ska ske efter denna period är inte bestämt.

Ytterligare ett styrmedel med anknytning till energitjänstdirektivet är förordningen om **energieffektiva myndigheter**. Förordningen syftar till att bidra till en effektiv slutanvändning av energi i den offentliga sektorn. Myndigheterna kan välja att arbeta med åtgärder i lokaler, upphandling av utrustning eller genom effektivisering av tjänster som handlas upp eller tillhandahålls.

Direktivet om främjande av energi från förnybara energikällor (förnybartdirektivet)

Förnybartdirektivet 2009/28/EG syftar mot att öka andelen förnybara energikällor i offentliga byggnader. Målet i förnybartdirektivet definieras som kvoten av använd förnybar energi delat med total slutlig använd energi. Energimyndighetens bedömning är att Sverige når förnybartmålet med befintliga styrmedel och nya kvoter i elcertifikatsystemet. Målet enligt direktivet är att Sveriges andel av förnybar energi ska utgöra 49 procent år 2020. Riksdagen har dock bestämt att andelen förnybar energi år 2020 ska vara minst 50 procent av den totala

---

⁶ Fastighetsel omfattar elanvändning för pumpar, fläktar, hissar, allmän belysning, rulltrappor mm som kan härledas till byggnadens drift.

energianvändningen. Dessutom finns ett mål för transporter i direktivet, där andelen förnybar energi i transportsektorn ska utgöra minst 10 procent år 2020.

Ekodesigndirektivet 2005/32/EG

Ekodesigndirektivet 2005/32/EG syftar till att spara energi och minska påverkan på klimatet genom att ställa minimikrav på olika produktgrupper, där det finns teknik för ökad energieffektivitet.

Ekodesignkraven tillsammans med energimärkningen beräknas kunna spara 1116 TWh inom EU år 2020. Det är omkring 5 procent av primärenergien.

Ekodesigndirektivet berör lagen om kommunal energiplanering indirekt, eftersom direktivet kan åberopas i åtgärder i energiplanen, där kommunerna kan utnyttja sin roll som konsument/uppköpare. Exempel för detta är upphandling av EPC-tjänster, energieffektiv utrustning och liknande.

3.3.8 Regional samordning av energi- och klimatstrategier genom länsstyrelserna

Energimyndigheten ger med början år 2010 ett bidrag till samtliga länsstyrelser i landet för arbetet med de regionala energi- och klimatstrategierna. Stödet är en del i regeringens energieffektiviseringsprogram och kommer att ges till länsstyrelserna under en femårsperiod. Syftet med bidraget är att stödja länsstyrelsernas arbete med strategisk samordning, vidareutveckling och genomförande av de regionala energi- och klimatstrategierna.

Medlen ska användas till att planera och genomföra insatser och åtgärder i samverkan med andra regionala och lokala aktörer och samordna det regionala energi- och klimatarbetet. Insatserna kan stödja både näringslivets och kommunernas energi- och klimatarbete med att utveckla de regionala energi- och klimatstrategierna.

Arbetet ska ske i linje med länsstyrelsernas regleringsbrev gällande regionala energi- och klimatstrategier.

Länsstyrelserna ska även vara ett regionalt stöd för kommuner och landsting i deras arbete med energieffektivisering inom ramen för Energimyndighetens energieffektiviseringsstöd. Det handlar om att länsstyrelserna ska stötta kommunerna och landstingen, att länsstyrelserna uppmärksammar vilka kommuner/landsting i länet som behöver extra stöd för att arbeta fram bra energieffektiviseringsstrategier och att länsstyrelserna sedan kan sätta in insatser för att stötta dem.

Länsstyrelserna ska återrapportera till Energimyndigheten vid fastställda tillfällen. Följande ska redovisas:

- Insatser som genomförts för att strategiskt samordna det regionala arbetet med att förverkliga de regionala energi- och klimatstrategierna.
- Hur länsstyrelsen har fördelat bidraget till andra regionala och lokala aktörer och vad det har gett för resultat och effekter.

- Hur och med vilka lokala och regionala aktörer länsstyrelsen samverkat med för att vidareutveckla och genomföra arbetet med de regionala klimat- och energistrategier.
- Insatser för att stödja näringslivets och kommunernas energi- och klimatarbete.
- Hur länsstyrelsen har arbetat med att stödja kommuner och landsting gällande energieffektiviseringsstödet.
- Framgångsfaktorer samt eventuella hinder och svårigheter i arbetet med de regionala energi- och klimatstrategierna.
- Ekonomisk redovisning av stödet till länsstyrelsens eget arbete.

Källa: Energimyndigheten

3.3.9 Frivilliga åtaganden

Uthållig kommun

Uthållig kommun är ett samarbete mellan Energimyndigheten och ett 60-tal kommuner. Programmet är flerårigt och utgångspunkten är kommunernas egen ambition att göra det lokala samhället mer uthålligt inom energi- och klimatområdet. Viktiga temaområden är transporter, fysisk planering och energieffektivisering i fastigheter.

Nätverk

Det finns främst två nätverk som arbetar inom området energieffektivisering och klimat:

- Klimatkommunerna
- Ekokommunerna

Klimatkommunerna består av 22 kommuner och ett landsting och startade som ett nätverk 2003, för att 2008 ombildas till en förening. Föreningens övergripande syfte är att minska utsläppen av växthusgaser i Sverige. Man arbetar med att stödja kommuner som vill arbeta med klimatfrågan med erfarenhetsutbyte, kompetensutveckling och omvärldsbevakning. Klimatkommunerna vill vara en aktör för att driva på det nationella klimatarbetet genom att lyfta fram vilka möjligheter, hinder och drivkrafter som har betydelse för arbetets resultat.

Sveriges Ekokommuner arbetar för att Sveriges alla kommuner ska bli hållbara. Det är en ideell förening som bildades 1995. Idag har föreningen ett 80-tal medlemmar. Inom föreningen utbyts erfarenheter och man lär av varandras goda exempel. Föreningen har tagit fram gemensamma nyckeltal, med vars hjälp man följer upp att utvecklingen i medlemskommunerna går mot en hållbar utveckling. Utgångspunkten för arbetet är de fyra systemvillkoren. Nyckeltalen beskriver dels kommunen som geografiskt område och kommunens organisation. Några av nyckeltalen beskriver energiaspekter och då främst med fokus på klimatfrågan (koldioxidutsläpp).

Borgmästaravtalet

Både Klimatkommunerna och Ekokommunerna stödjer ett projekt inom EU, borgmästaravtalet (Covenant of Mayors). Avtalet riktar sig mot kommuner inom EU som vill gå längre i sitt klimatarbete än de europeiska målen om 20 procent minskning till år 2020 och syftar därmed till att lyfta fram det klimatarbete som görs på lokal nivå. Ca 500 städer inom EU har hittills undertecknat avtalet, varav ca 50 i Sverige⁷.

De lokala myndigheter som undertecknar borgmästaravtalet åtar sig att lämna in åtgärdsplaner för hållbar energi inom ett år efter anslutningen. Åtgärdsplanerna ska visa hur de lokala myndigheterna tänker uppnå sina mål för minskade koldioxidutsläpp fram till 2020. Eftersom avtalets åtaganden gäller stadens/samhällets/regionens hela geografiska område, ska åtgärdsplanen omfatta åtgärder för områdets både offentliga och privata sektor.

De flesta åtgärdsplaner kommer att omfatta åtgärder inom följande områden:

- byggnader, inklusive nya byggnader och större renoveringar,
- stadens infrastruktur (fjärrvärme, offentlig belysning, intelligenta energinät osv.),
- markanvändning och stadsplanering,
- decentraliserade förnybara energikällor,
- riktlinjer för offentlig och privat transport och rörlighet i städerna,
- medverkan av medborgare och det civila samhället i allmänhet, samt
- intelligent energianvändning av medborgare, konsumenter och företag.

(Källa: http://www.eumayors.eu/home_sv.htm)

3.4 Kommunens roller

Under avsnitt 3.2.8 redovisas vilka roller kommunen tar sig i samband med energiplanering. Vanliga svar var:

- Ägare av fastigheter, mark, energibolag mm
- Planeringsansvar
- Myndighetsutövning
- Informatör/rådgivare
- Utbildare
- Näringslivsutvecklare
- Inköpare/konsument
- Katalysator
- Arbetsgivare
- Finansiär/bidragsgivare (föreningar, sponsor)

---

⁷ 14 av de intervjuade kommunerna har även undertecknat borgmästaravtalet.

Olika lagar och direktiv ger också kommunen andra former av roller eller ansvar:

- Samordnare av t ex energianvändning och -tillförsel under bristsituationer
- Föredöme för både energieffektivitet och utfasning av fossila bränslen. Rollen som föredöme kan omfatta det som kommunerna kallar ”katalysator”, fastighetsägare och inköpare.

En viktig roll som även kommunerna nämner är myndighetsutövningen. De myndighetsfunktioner som avses i detta fall är:

- Miljötillsyn enligt miljöbalken
- Tillsyn över byggnaders uppförande och renoveringar, ventilationskontroll, energideklarationer mm enligt Boverkets bestämmelser.

Det som är mest intressant är vilken särställning kommunen har i förhållande till andra aktörer när det gäller att påverka utvecklingen inom energiområdet.

Kommunens planmonopol gör kommunen till en viktig aktör med avseende på samhällets utbyggnad. Kommunerna kan via sin planering styra var nya bostadsområden, knutpunkter för kollektivtrafiken, affärsområden mm ska placeras för att minska beroendet av fossil energi och få ett energieffektivt samhälle. Den kommunala trafikplaneringen med planering av t ex GC-vägar kan göra alternativen till bilen mer attraktiva samt förbättra flödet av trafik.

Som stora fastighetsägare har kommunen också möjlighet att på en lokal nivå fungera som inspiratör och katalysator för kommuninvånarna. Genom att visa upp att ny teknik fungerar kan andra fastighetsägare också våga ta steget. Kommunen kan i vissa fall också ha en katalysatorroll som inköpare, t ex i början av 2000-talet då kommunala verksamheter köpte in etanolbilar och på så sätt kunde garantera ett underlag till en etanoltankstation, vilket gjorde att tankstationer kunde satsa på etanol och övriga medborgare fick tillgång till etanol som bränsle. Genom ägardirektiv kan de kommuner som äger energibolag/nätbolag styra utvecklingen inom uppvärmningsområdet och inkoppling av småskalig elproduktion på nätet.

I medborgaraktiviteter har kommunen en tydlig närhet till kommunmedborgarna. Här kan en tydlig informations- och påverkansroll framträda. Kommunen har ju också ansvar för skolverksamheten med undervisning till barn och ungdomar som kommer att präglade framtidens samhälle. Genom skolaktiviteter som t ex att cykla och gå till skolan samt genom att uppmärksamma skolans arbete med energieffektivisering nås i förlängningen även föräldrar med information.

Kollektivtrafiken, det vill säga regional busstrafik och pendeltrafik med tåg, är en regional fråga, där ofta samtliga kommuner i en region samverkar med en regional aktör, länsstyrelsen eller landstinget. I detta spelar kommunerna en viktig roll

genom att kunna styra trafikflöden för till exempel pendling till arbetsplatser inom och utanför kommunen.

Under workshopen blev det än mer tydligt att den rollen kommunerna anser mest påtaglig är rollen som förebild. Det var viktigt VAD man var, fastigheter, planering, skolor, transporter mm var mer att anse som sätt på HUR man jobbade i sin förebildsroll.

I underlagsrapporterna och i vissa svar de intervjuade kommunerna gett, träder också en annan faktor upp, den om vilken rådighet kommunerna har.

I en nyutkommen rapport som beställts av Sveriges kommuner och landsting, *Kommuner och klimatåtgärder*, beskriver författarna rådighet som ”den makt kommunen har över åtgärdens genomförande och resultat”, det vill säga ”den möjlighet kommunen har att påverka processer och beslut som leder till att åtgärden genomförs”. I rapporten definieras även fyra kategorier av rådighet:

- Den rådighet kommunen har över sin egen verksamhet, samt dess påverkansmöjligheter som konsument och inköpare.
- Den rådighet kommunen har utifrån sitt ansvar för välfärdsfrågor (service och resurser), det vill säga påverkansmöjligheter inom områden som skola, omsorg, vård mm. Även kommunen som ägare av energibolag faller inom denna kategori. Uttrycksmedel är planering och utformning av infrastruktur samt fördelning av finansiella medel. Med ökad privatisering minskar dock dessa möjligheter till påverkan alltmer.
- Den tredje kategorin nämns även i workshopen som ett mycket viktigt område, nämligen kommunens möjligheter att genom samordning och nätverksbyggande förena och uppmuntra olika aktörer. Även information och rådgivning med syfte att öka medvetenheten räknas till denna kategori.
- Den fjärde kategorin utgörs av kommunens utövande av myndighetsrollen. Hit hör även den fysiska planeringen.

Underlagsrapporterna tyder på att vissa kommuner har särskilt svårt med den tredje kategorin, eller bättre sagt med den begränsningen ökad privatisering utgör för denna rådighet. Inte sällan är det just dessa kommuner som inte kommit så långt i sitt arbete inom energiplanering.

3.5   Analys

Analysen sker som beskrivet under avsnitt 3.1.4 Metod, med hjälp av en GAP-analys. Detta innebär i detta fall att man utgår från kravet som formuleras i lagtexten och jämför med hur kravet hanteras eller uppfylls idag (nuvarande situation). Sedan beskrivs ett önskvärt läge. Det önskvärda läget kan vara att

kravet ska uppfyllas, men kan också peka på att kravet inte längre behövs, inte räcker till eller att den nuvarande situationen istället utgör ett önskvärt läge sett ur energi- och klimatperspektiv. Skillnaden mellan nuvarande läge och önskvärt läge utgör själva "GAPet". Utifrån GAPet formuleras sedan åtgärdsförslag som ska bidra till att GAPet sluts.

Avsnittet börjar med att en presentation av kraven enligt lagen, nuvarande läge och önskvärt läge och ger förslag till åtgärder. I slutet av avsnittet är samtliga krav samlade och sammanfattade i tabellform för att ge läsaren en snabbare översikt.

3.5.1 Lagens första paragraf

Lagens första paragraf: *1§ Kommun skall i sin planering främja hushållningen med energi samt verka för en säker och tillräcklig energitillförsel*, tyder på lagens status som en speciallagstiftning. Paragrafen bör i så fall tolkas som en portalparagraf. Detta skulle betyda att lagen direkt får ett samband med all annan lagstiftning som handlar om planering, t ex PBL och beredskapsplanering.

I så fall skulle lagen få mer tyngd än vad som är fallet idag i många kommuner. Underlagsrapporterna uppger att tjänstemännen i en del kommuner "saknar uppdrag" eller att de inte får stöd/mandat av den politiska ledningen att jobba med energiplanering.

Det önskvärda läget är att lagen får den status den bör ha bland lagstiftningen som handlar om planering. Detta kan göras med ett förtydligande.

Förslag till åtgärd:

- Förtydligande åtgärd, eventuellt en tydligare koppling till och från annan lagstiftning.

3.5.2 Uppfylls kraven i lagen om kommunal energiplanering?

Krav: kommunen ska ha en energiplan

Det centrala kravet i lagen är att det ska finnas en plan. En plan kan dock se olika ut, beroende på vad den som är satt att jobba med frågan har för bakgrund. I exempelvis plan- och bygglagen (2010:900) har lagstiftaren i 3 kapitlet i detalj formulerat hur man vill att en översiktsplan ska vara utformad. Både omfattning och innehåll är definierade. I detta avseende är lagen om kommunal energiplanering mer otydlig. Även om de flesta kommuner i landet har en plan, så visar underlaget att planen som sådan och dess innehåll, omfattning och ambitionsnivå kan skilja sig åt avsevärt.

I avsnitt 3.2.6 framkom att tre fjärdedelar av kommunerna som inte har en energiplan anger att dessa frågor istället behandlas i den översiktliga planeringen. I två tredjedelar av kommunerna finns dessa även i ett miljömålsdokument och i hälften av kommunerna i en klimatstrategi och/eller i budgetdokument. Nära

hälften av kommunerna anger också den interna energieffektiviseringsstrategin som ett sådant dokument.

Samtliga dessa alternativa dokument har lite andra syften och upplägg än den energiplanen har (eller bör ha). Hur kan det garanteras att syftet med en energiplan kan uppnås även genom andra dokument?

Formuleringen i lagen kan vara svårtolkad om vad planen ska innehålla förutom en nulägesbeskrivning. Planering är en process, som innebär att nå ett framtida mål genom ett systematiskt och målinriktat handlande från givna utgångspunkter. Lagen ger dock ingen tolkningshjälp om vilka mål eller vilken målnivå som ska/bör eftersträvas, att åtgärder och en handlingsplan ska formuleras och resultat följas upp. En översiktsplan har lite andra syften och kan ha ett annorlunda upplägg än en energiplan. Detta kan vara viktigt att ta hänsyn till beroende på vilka personer som får uppdraget att göra en plan.

Det önskvärda läget är att alla energiplaner har ett snarlikt upplägg för att underlätta för kommunerna och för att förenkla vid jämförelser. Upplägget bör innehålla:

- Nulägesanalys
- Vision, övergripande och detaljerade mål. Varje mål bör vara kopplat till indikatorer och mätmetoder för uppföljning av måluppfyllelse.
- Handlingsplan inklusive åtgärder. Åtgärderna ska vara tidssatta, en ansvarig utförare utpekad. Dessutom bör åtgärdens kostnad och förväntat resultat vara definierat eller åtgärdens relation till mål tydliggjord.
- Uppföljningsrutiner och –intervall.
- Miljöbedömning
- En informationsplan för hur energiplanen och dess uppföljningar ska göras tillgängliga för kommunledningen och medborgarna.

Kommuner som inte har någon plan och där energiplanens tänkta innehåll inte heller finns i andra dokument uppfyller helt enkelt inte lagen. Lagen innehåller dock inga anvisningar för sanktioner, samtidigt som det hittills inte finns någon instans som aktivt har efterlyst planerna. Det kan också konstateras att kommuner som inte har en energiplan oftast visar sig sakna kunskap och motivation samt resursbrist. Kunskap och motivation bör kunna rättas till med tydligare anvisningar, bra handledning och yttre stöd, som till exempel "klimatcoacher" och tillgång till olika former av nätverk.

En fråga som denna undersökning inte kan svara på är om små kommuner efterfrågar andra former av stöd än större kommuner.

Förslag till åtgärd:

- Lagen kompletteras med en beskrivning/kravspecifikation om vad lagen avser i omfattning och innehåll.

- Lagen förses med ”allmänna råd” där en beskrivning av önskvärt innehåll och omfattning ges.
- Energimyndigheten ger länsstyrelserna i uppdrag att i ramen för deras nya samordningsroll även utöva tillsyn över att kommunerna uppfyller lagkravet.
- Energimyndigheten får i uppdrag att utöka sitt arbete med programmet ”Uthållig kommun” och sprida information och stöd till fler kommuner.
- Energimyndigheten får i uppdrag att undersöka om t ex små kommuner (färre än 25 000 invånare) behöver andra eller mer omfattande stöd än större kommuner och formulera åtgärdsförslag utifrån resultaten av denna undersökning.
- Energimyndigheten får uppdrag att samla ihop befintlig handledning mm resurser (dokument framtagna av uthållig kommun, klimatkommunerna, länsstyrelser m fl). och hänvisa till på en gemensam plattform.
- Små kommuner behöver en ”färdig” mall som lätt kan förändras till en egen produkt.
- Öka kunskap hos politikerna – ge uppdrag.

Krav: Energiplanen ska främja hushållningen med energi.

Underlagsmaterialet visar att många kommuner väljer att satsa på en energi- och klimatstrategi hellre än en energiplan. Att enbart beakta besparing och effektivisering känns i dag som en alltför snävt fokus. Lagen tar inte heller hänsyn till eller definierar om lagstiftaren avser tillförd eller använd energi man ska hushålla med. Den lättast tillgängliga statistiken från SCB har fokus på slutlig använd energi, medan det idag blir mer och mer intressant att även följa upp tillförsel/primärenergi. Detta för att kunna t ex belysa förluster i distributionsledet eller för att kunna tydliggöra att t ex installation av värmepumpar visserligen minskar behovet av köpt/tillförd energi, men inte minskar behovet av uppvärmningsenergi för en enskild byggnad.

Investeringsstöden LIP och KLIMP på 1990- och 2000-talet hade ett tydligt klimatfokus, Uthållig kommun har fokus på klimatfrågor, nätverk som klimatkommunerna fokuserar också på klimatfrågor. De statligt finansierade energirådgivarna har nyligen ”uppdaterats” till att bli energi- och klimatrådgivare. Även om lagen tar upp miljöaspekter så krävs det ett förtydligande att klimatfrågan är central i energiarbetet.

Avsnitt 3.2.3 om energiplanens funktion visade att funktionen att främja hushållningen med energi kom på andra plats (efter klimataspekten), däremot kom funktionen att spara pengar bland påståenden som fick lägst poäng. I mellanskiktet i poänglistan och bland de egna föreslagna funktionerna kommer mjuka frågor som att öka medvetenhet, bidra till samverkan, ge beslutsunderlag

och informationsspridning. Detta betyder att kommunerna ser en mycket bredare funktion av planen än vad lagen gör.

I avsnitt 3.2.7 har kommunerna frågats om vad som påverkar processen att formulera en energiplan. Däremot har inte frågats hur kommunerna formulerat sina mål. De flesta säger sig ändå ta hänsyn till nationella och internationella målsättningar. Med andra ord har kommunerna även här en bredare ingång i energiplansarbetet än lagen kräver. De nationella målen har en hög acceptans bland de flesta kommuner. Stödformer som investeringsprogrammen och energieffektiviseringsstödet, samt olika resurs- och kompetensstöd visar att kommunerna med rätt uppmuntran ställer upp på en frivillig implementering och det finns föregångare som visar vägar och arbetssätt att komma längre än de nationella målen.

Det är ett önskvärt läge att de befintliga miljömålen beaktas.

För lagstiftaren gäller det att ta ställning till om nationella mål som landet har ratificerat gentemot EU eller andra instanser och som landet måste uppfylla kan vara frivilliga för landets offentliga aktörer eller bör förankras på ett tydligt sätt i lagstiftningen.

Ett önskvärt läge vore att lagen tydligt hänvisade till gällande målsättningar. Olika stödformer bör leda till att uppmuntra kommunerna att minst uppnå nationella målnivåer.

En viktig detalj i sammanhanget är att mål regelbundet måste följas upp så man kan avläsa om åtgärderna leder till framgång. I avsnitt 3.2.10 visas att endast hälften av kommunerna följer upp sina handlingsplaner årligen. Det är inte säkert att en årlig uppföljning är det enda rätta. Däremot krävs det för uppföljning vissa rutiner och helst en viss metodik och bara av den anledningen, för att upprätthålla aktuella rutiner och påminna medarbetare på dessa, kan en årlig uppföljning efter en viss modell vara meningsfull. Lagen saknar helt sådana krav eller hänvisningar.

Förslag till åtgärd:

- Energimyndigheten ges i uppdrag att formulera allmänna råd/handledningar som ger ledning om nationella/internationella mål, direktiv mm. Denna handledning kopplas till lagen om kommunal energiplanering.
- Lagen bör kompletteras med att innehålla ett tydligt ledningssystemperspektiv. Alternativt kan i en handledning hänvisas till befintliga ledningssystem.
- Lagen bör skärpas och formuleras om till att planen ska vara en energi- och klimatstrategi/innehålla klimatperspektiv.

Krav: Energiplanen ska verka för en säker och tillräcklig energitillförsel

Detta krav var en central fråga på 70-talet, med oljekrisen som bakgrund. Risken för att bristsituationer ska uppträda är inte borta, men hotet upplevs inte längre som så överhängande annat än genom naturkatastrofer som kan drabba begränsade delar av landet. Säker och tillräcklig hänger dock inte enbart ihop med bristsituationer utan handlar även om planering av ledningsdragningar, dimensionering och energikällor. Eftersom många kommuner inte längre äger energibolag anser dessa inte sällan att de saknar rådighet över dessa frågor.

Avsnitt 3.2.3 visar att funktionen att planen ska bidra till en säker och tillräcklig energitillförsel fick lägst poäng. I intervjuerna angav drygt hälften av kommunerna att deras plan tog upp frågan. De som svarade att frågan hade beaktats hade ofta svårt att beskriva vad det i så fall var som hade beaktats. Några hade tolkat ”säker och tillräcklig” enbart ur ett miljöperspektiv. Lika ofta nämndes andra dokument som räddningstjänsten hade hand om. Samtidigt ingick räddningstjänst eller beredskapssamordnare endast i ett fåtal arbetsgrupper för framtagning av energiplanen. Kommunala energibolag däremot deltar i drygt två tredjedelar av arbetsgrupperna, de privata energibolagen saknas däremot oftast. Det senare är även en fråga för ett annat krav: Planen ska innehålla en plan för tillförsel, distribution och användning av energi. Detta diskuteras under särskild rubrik.

De framkomna svaren i avsnitt 3.2.4 tyder på att kommunerna har svårt med tolkningen om vad kravet avser och hur kravet hänger ihop med annan lagstiftning som till exempel myndigheten för samhällsskydd och beredskap ansvarar för.

Med största sannolikhet kan antas att detta krav sällan uppfylls inom ramen för kommunal energiplanering.

Det önskvärda läget i detta fall kan vara något av följande alternativ:

- Energimyndigheten och myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt andra lämpliga myndigheter får tillsammans uppgift att se över hur det olika lagarna på området hänger ihop och eventuellt kan kopplas till varandra eller sammanfattas i lämplig ny lagstiftning eller rekommendationer för tolkning och genomförande.
- Kravet när det gäller krisberedskap lyfts ut ur lagen om energiplanering och det som kravet avser hanteras istället helt av annan lämplig lagstiftning. Eventuellt kan planeringsaspekten för försörjning vara lämpligt att hanteras av energiplanen. Detta bör då förtydligas och även ställas i relation till PBL.
- Lagen bör kräva samarbete med beredskapsfunktionen i kommunen, alternativt rekommendera detta i t ex allmänna råd eller likande handledning.

Förslag på åtgärd:

- Energimyndigheten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt andra lämpliga myndigheter får tillsammans i uppdrag att se över hur de olika lagarna på området hänger ihop och eventuellt kan kopplas till varandra eller sammanfattas i lämplig ny lagstiftning eller rekommendationer för tolkning och genomförande.

Krav: Planen ska innehålla en plan för tillförsel, distribution och användning av energi.

Detta krav kan ses från två perspektiv: Dels att planen ska innehålla en beskrivande del för tillförsel, distribution och användning av energi, det vill säga en nulägesbeskrivning. Detta krav tillgodoses genom användningen av de kommunala energibalanser som tillhandahålls av SCB. Att utöver en beskrivning av nuläget även utveckla en planeringsdel för detta knyter an till kraven om att hushålla samt om att ha en planering för säker och tillräcklig energitillförsel och att samverka med betydande aktörer, eftersom kommunen inte alltid har rådighet i denna fråga. Dessa krav diskuteras under egna rubriker.

Det önskvärda läget är att planen innehåller minst en nulägesbeskrivning som utgångsläge för att kunna formulera målsättningar och prioritera åtgärder. Eftersom grunden för en sådan redan tillhandahålls som en färdig produkt kan man säga att kravet uppfylls. Möjligtvis kan statistikprodukten utvecklas till att bli mer exakt på en del områden och uppdateras i snabbare takt.

Förslag på åtgärd:

- Energimyndigheten verkar för att SCB:s kommunala energibalanser förbättras med avseende på felaktigheter och schablonvärden samt uppdateras i snabbare takt.
- Energimyndigheten får i uppdrag att se till att länsstyrelserna i sin samordningsroll verkar för ökad samverkan mellan kommunerna.
- Energimyndigheten fortsätter med Uthållig kommun och stimulerar på så vis samverkan mellan kommunerna genom nätverket.

Krav: Kommunen ska undersöka förutsättningar för samverkan med annan kommun eller betydande intressent.

Avsnitt 3.2.2 visar vilka aktörer kommunerna i intervjuerna samverkar med vid utarbetningen av energiplanen. Endast 21 procent av kommunerna samverkar med andra kommuner, 29 procent med stora energianvändare inom näringslivet, 12 procent med privata fastighetsägare och endast 6 procent med privata energibolag. (Även stora fastighetsägare kan vara stora energianvändare!). Däremot är i 68 procent av kommunerna de kommunala energibolagen och i 79 procent även de

kommunala bostadsbolagen med i arbetsgruppen samt i 38 procent även näringslivskontoret som en kommunintern aktör. Detta säger dock enbart hur kommunerna har gjort, inte om de försökt att verkligen få med viktiga aktörer, men att dessa tackat nej.

Det önskvärda läget är att kommunerna mer frekvent samverkar med andra kommuner. Detta kommer sannolikt att utvecklas i framtiden genom länsstyrelsernas nya samordningsroll. Det är också önskvärt att kommunerna involverar det privata näringslivet (industrier, stora fastighetsägare och energibolag) i processen i större omfattning. Dock kan kommunerna i detta fall inte göra mycket mer än att inbjuda till samtal, men det är frivilligt för näringslivet att delta. För näringslivet kan det vara svårt att se nyttan med ett sådant arbete och för kommunerna kan det störa en effektiv planeringsprocess. Ändå kan anses att kravet som sådant är viktigt. Det som saknas i lagen är ett tydliggörande om när kravet kan anses vara uppfyllt: när/om kommunen skickat en inbjudan, när en aktör aktivt deltar i arbetet eller om aktörerna erbjudits att vara remissinstans. Dessutom kan både kommunerna och aktörerna inom näringslivet behöva få tillgång till handledning och goda exempel på lyckat samarbete och samarbetsmodeller.

Förslag på åtgärd:

- Energimyndigheten får i uppdrag att se till att länsstyrelserna i sin samordningsroll verkar för ökat samverkan mellan kommunerna.
- Energimyndigheten fortsätter med Uthållig kommun och stimulerar på så vis samverkan mellan kommunerna genom nätverket.
- Energimyndigheten verkar för att handledning, goda exempel på lyckat samarbete och samarbetsmodeller sprids både inom kommuner och olika branscher med tänkbara aktörer.

Krav: Energiplanen ska vara aktuell

Lagen ger ingen vägledning om när detta krav kan anses vara uppfyllt. I avsnitt 3.2.11 visas att ungefär 60 procent av kommunerna har energiplaner som är äldre än fem år, medan i intervjugruppen 55 procent reviderade sina planer minst vart femte år. I PBL har lagstiftaren bestämt att översiktsplanen ska uppdateras minst en gång per mandatperiod. Detta har inte minst ett pedagogiskt syfte för de politiker som fattar beslut om planen. Om planen uppdateras en gång per mandatperiod säkerställs att även nya folkvalda regelbundet utbildas i planarbetet. Samtidigt får man en bra och regelbunden förankring av frågorna. För energiplanen betyder en regelbunden uppdatering att man bör kunna avläsa hur väl åtgärderna lyckas med att uppfylla målen. Det som hindrar processen är att statistiken för energibalanserna har en eftersläpning på två år. Därför kan det vara befogat att tillåta ett större uppdateringsintervall om inte man lyckas få en snabbare uppdatering av underlaget för nulägesanalysen.

Det önskvärda läget är att energiplanen uppdateras minst en gång per mandatperiod i likhet med översiktsplanen.

Förslag till åtgärd:

- Lagen bör tydliggöras om vad som kan anses vara en aktuell energiplan. (I likhet med t ex PBL)
- Energimyndigheten får uppdrag att i samarbete med SCB verka för en ökad uppdateringstakt för de kommunala energibalanserna.

Krav: Energiplanen ska innehålla en analys av miljö- mm påverkan och om planen har en betydande miljöpåverkan ska en miljöbedömning enligt MB göras

I avsnitt 3.2.5 redovisas att knappt hälften av kommunerna gör en analys av energiplanens miljöpåverkan/miljöbedömning. Skillnaden mellan dessa två verkar inte vara helt tydliga. I två tredjedelar av kommunerna innehåller miljöbedömningen en beskrivning av betydande miljöpåverkan och i nästan lika stor utsträckning en redovisning av planens relation till miljö kvalitetsmål och andra miljöhänsyn. Fyra av tio planer innehåller åtgärder för att förhindra negativ miljöpåverkan och endast två av tio planer innehåller även åtgärder eller metoder för uppföljning och övervakning. Det som kan upplevas svårt är gränsdragningen för vad/vilka miljöfaktorer som ska analyseras och hur avgörandet görs om denna påverkan är betydande eller inte. För att göra detta kan en handledning behövas. Exempelvis har länsstyrelsen i Östergötland tagit fram en handledning för miljöbedömning av energiplaner. Denna har dock inte fått någon vidare spridning.

Det önskvärda läget är att samtliga kommuner gör en analys av planens miljöpåverkan och en miljöbedömning om miljöpåverkan är betydande. Detta kan t ex innebära arbete med framtidsscenarioer och backcasting, något som uttrycktes som ett stödönskemål i workshopen.

Förslag på åtgärd:

- I en handledning till lagen tydliggörs avgränsningar eller minimikrav för en analys av planens miljöpåverkan.
- Energimyndigheten får uppdraget att i samverkan med Naturvårdsverket och andra aktörer ta fram en handledning för analys och bedömning av miljöpåverkan från energiplanens aktiviteter.

3.5.3 Kommunens roll

Avsnitt 3.2.8 visar på de roller kommunerna tar sig. Workshopen bekräftar till stora delar det som framkom i intervjuerna. De roller som kommunen enligt lagen ska ha, på plan- och tillsynsområdet och som näringslivsutvecklare anses vara rätt oviktigt i förhållande till roller som föredöme, katalysator, inköpare och

informatör. Det är med detta inte sagt att inte kommunen också tar tillvara på sina givna roller i den omfattningen lagstiftaren avser.

Kommunen har i sin roll som föredöme och katalysator ibland svårt att sätta de långsiktiga målen och visionerna. Detta försvåras t ex av att lagar och direktiv från nationell och EU-nivå ibland inte överensstämmer med varandra inom energiområdet.

Kommunerna lyfter också krisberedskapsfunktionen som en viktig roll men pekar på att det inte är en självklarhet att det är i energiplanen som den här rollens strategiska frågor ska belysas.

Tabell 4: Sammanfattning av GAPanalysen. De fetstilta förslagen på åtgärder är de som också har beröringspunkter med det som diskuterades vid workshopen om kommunens roller.

Krav	Nuvarande situation	Önskvärt läge	Förslag på åtgärder för att uppnå önskvärt läge
Energiplan ska finnas	<p>73 % har plan</p> <p>8 % har ingen plan</p> <p>20 % planen finns i andra dokument</p> <p>De flesta kommuner anser att planen utgör ett viktigt instrument</p>	<p>100 % har en energiplan eller därmed jämförligt dokument.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lagen kompletteras med en beskrivning/kravspecifikation om vad lagen avser i omfattning och innehåll. • Lagen förses med ”allmänna råd” där en beskrivning av önskvärt innehåll och omfattning ges. • Energimyndigheten ger länsstyrelserna i uppdrag att i ramen för deras nya samordningsroll även utöva tillsyn över att kommunerna uppfyller lagkravet. • Energimyndigheten får i uppdrag att utöka sitt arbete med programmet ”Uthållig kommun” och sprida information och stöd till fler kommuner.
	<p>Oklar omfattning om planens avgränsning – geografisk kommun/kommunorganisation</p>	<p>Planen ska omfatta hela den geografiska kommunen.</p>	

Krav	Nuvarande situation	Önskvärt läge	Förslag på åtgärder för att uppnå önskvärt läge
	<p>I kommuner som saknar plan anser ofta tjänstemännen att de saknar uppdrag från kommunledningen/politiken, alternativt saknar resurser och/eller kunskap.</p>	<p>100 % har en energiplan eller därmed jämförlig dokument.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Energimyndigheten får i uppdrag att undersöka om t ex små kommuner (färre än 25 000 invånare) behöver andra eller mer omfattande stöd än större kommuner och formulera åtgärdsförslag utifrån resultaten av denna undersökning. • Energimyndigheten får uppdrag att samla ihop befintlig handledning mm resurser (dokument framtagna av uthållig kommun, klimatkommunerna, länsstyrelser m fl). och hänvisa till på en gemensam plattform • Små kommuner behöver en ”färdig” mall som lätt kan förändras till egen produkt. • Öka kunskap hos politikerna – ge uppdrag.

Krav	Nuvarande situation	Önskvärt läge	Förslag på åtgärder för att uppnå önskvärt läge
Energiplanen ska främja hushållningen med energi.	<p>VG-län:</p> <p>6% saknar mål</p> <p>13% saknar åtgärder</p> <p>9% saknar uppföljning</p> <p>Hela landet:</p> <p>36% genomför åtgärder</p> <p>50% genomför åtgärder delvis</p> <p>4% genomför inte åtgärder</p> <p>9% saknar åtgärder</p> <p>Ca hälften av kommunerna följer upp planen/handlingsplanen årsvis</p>	<p>Samtliga planer innehåller tydliga, mätbara och tidssatta mål, åtgärder och en handlingsplan.</p> <p>Målen ska spegla nationella/internationella mål och direktiv.</p> <p>Handlingsplanen följs upp regelbundet, stäms av mot målen och uppdateras med nya åtgärder.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Energimyndigheten ges i uppdrag att formulera allmänna råd/handledningar som ger ledning om nationella/internationella mål, direktiv mm. Denna handledning kopplas till lagen om kommunal energiplanering. • Lagen bör kompletteras med att innehålla ett tydligt ledningssystemperspektiv. Alternativt kan i en handledning hänvisas till befintliga ledningssystem.
	<p>Många kommuner har ett bredare fokus än enbart energieffektivisering och tar även hänsyn till klimatfrågan.</p>	<p>Det är önskvärt att kommunerna har helhetssyn och tar in klimatfrågan i energiplanen/utforma en energi- och klimatstrategi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lagen bör skärpas och formuleras om till att planen ska vara en energi- och klimatstrategi / innehålla klimatperspektiv.

Krav	Nuvarande situation	Önskvärt läge	Förslag på åtgärder för att uppnå önskvärt läge
		Ev bör transportfrågorna nämnas särskilt.	
Energiplanen ska verka för en säker och tillräcklig energitillförsel	Frågan tas oftast inte upp i energiplanen utan i särskilda dokument som kopplas till beredskap. Beredskapsplanen saknar koppling till energiplanen. (Stuprörstänk)	Energiplanen och beredskapsplanen bör ha en tydlig koppling till varandra, alternativt helt dela på olika funktioner kravet avser.	<ul style="list-style-type: none"> • Energimyndigheten och myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt andra lämpliga myndigheter får tillsammans uppgift att se över hur det olika lagarna på området hänger ihop och eventuellt kan kopplas till varandra eller sammanfattas i lämplig ny lagstiftning eller rekommendationer för tolkning och genomförande. • Kravet när det gäller krisberedskap lyfts ut ur lagen om energiplanering och det som kravet avser hanteras istället helt av annan lämplig lagstiftning. Eventuellt kan planeringsaspekten för försörjning vara lämpligt att hanteras av energiplanen. Detta bör då förtydligas och även ställas i relation till PBL. • Lagen bör kräva samarbete med beredskapsfunktionen i kommunen,

Krav	Nuvarande situation	Önskvärt läge	Förslag på åtgärder för att uppnå önskvärt läge
			alternativt rekommendera detta i t ex allmänna råd eller likande handledning.
Energiplan ska vara aktuell	50-60 % av kommunerna reviderar sin plan med 4-5 års mellanrum.	Samtliga planer uppdateras med 4-5 års mellanrum. (En gång per mandatperiod)	<ul style="list-style-type: none"> Lagen bör tydliggöras om vad som kan anses vara en aktuell energiplan. (i likhet med t ex PBL) Energimyndigheten får uppdrag att i samarbete med SCB verka för en ökad uppdateringstakt för de kommunala energibalanserna.
Planen ska innehålla en plan för tillförsel, distribution och användning av energi	Nulägesbeskrivning tillhandahålls av SCB	Planen ska innehålla en plan för tillförsel, distribution och användning av energi	<ul style="list-style-type: none"> Energimyndigheten får i uppdrag att se till att länsstyrelserna i sin samordningsroll verkar för ökat samverkan mellan kommunerna. Energimyndigheten fortsätter med Uthållig kommun och stimulerar på så vis samverkan mellan kommunerna genom nätverket Energimyndigheten verkar för att SCB's kommunala energibalanser förbättras m a p felaktigheter och schablonvärden samt uppdateras i snabbare takt.

Krav	Nuvarande situation	Önskvärt läge	Förslag på åtgärder för att uppnå önskvärt läge
<p>Kommunen ska undersöka förutsättningar för samverkan med annan kommun eller betydande intressent.</p>	<p>Kommunerna använder sig till största del av interna aktörer eller kommunala bolag vid framtagning av energiplanen</p>	<p>Kommunerna inbjuder företagen till en plattform för samverkan om energifrågor.</p> <p>Kommunerna samverkar i större utsträckning, både regional och inom olika nätverk.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Energimyndigheten får i uppdrag att se till att länsstyrelserna i sin samordningsroll verkar för ökat samverkan mellan kommunerna. • Energimyndigheten fortsätter med Uthållig kommun och stimulerar på så vis samverkan mellan kommunerna genom nätverket. • Energimyndigheten verkar för att handledning, goda exempel på lyckat samarbete och samarbetsmodeller sprids både inom kommuner och olika branscher med tänkbara aktörer.
<p>Energiplanen ska innehålla en analys av miljömm påverkan.</p> <p>Om planen har en betydande miljöpåverkan ska en miljöbedömning enligt</p>	<p>Knappt hälften av energiplanerna innehåller en analys av planens miljöpåverkan. Innehållet i analysen skiftar i kvalitet och innehåll.</p>	<p>Samtliga energiplaner ska innehålla en analys av planens miljöpåverkan. Om aktiviteter i planen visar sig ha betydande miljöpåverkan ska en miljöbedömning enligt Miljöbalken göras.</p> <p>Även om lagen tar upp</p>	<ul style="list-style-type: none"> • I en handledning till lagen tydliggörs avgränsningar eller minimikrav för en analys av planens miljöpåverkan. • Energimyndigheten får uppdraget att i samverkan med Naturvårdsverket och andra aktörer ta fram en handledning för analys och bedömning av miljöpåverkan från energiplanens aktiviteter.

Krav	Nuvarande situation	Önskvärt läge	Förslag på åtgärder för att uppnå önskvärt läge
Miljöbalken göras.		miljöaspekter så krävs det ett förtydligande att klimatfrågan är central i energiarbetet.	

3.6 Slutsatser

I förarbetet till lagen om kommunal energiplanering (Prop. 1976/77:129) framställs behovet av en lagstiftning som säkerställer att kommunerna i sin planering tar hänsyn till energifrågor på lokal nivå för att stödja och genomföra statliga energipolitiska beslut. Även om behoven och politiken ändrats sedan dess fyller lagen fortfarande en funktion.

Planering behövs fortfarande!

Däremot behöver även lagen anpassas till ändrade förutsättningar och till att den omges av annan relevant lagstiftning som överlappar med den.

Lagens viktigaste funktion är att ge kommunerna ett tydligt uppdrag och energi- och klimatarbetet nödvändig tyngd.

Analysen visar att lagen på vissa ställen behöver anpassas till nuvarande krav och målsättningar och politiska fokusområden (klimatfrågan, EU-direktiv).

Kommunernas svar om vad som krävs för att få ett bra fungerande kommunalt energistrategiskt arbete är:

- välinsatta politiker som tar initiativ utifrån ett välgrundat beslutsunderlag
- samstämmiga lagar och direktiv från såväl nationell nivå som från EU
- nätverk och samverkan såväl internt som lokalt och regionalt
- ekonomiska förutsättningar för investeringar
- en uppföljning där nyckeltal för energi- och klimat kommuniceras och grundas på aktuell statistik

Kommunerna pekar också ut faktorer som kan förstärka och stödja kommunernas arbete:

- tydliga långsiktiga mål och visioner som kommuniceras
- koppling mellan mål, resurser och uppföljning
- backcasting/scenarier/framtidsbilder
- inspiration/möten för att engagera lokala politiker
- användning av rätt terminologi vid rätt tillfälle (energi och/eller klimat)
- nätverk och samarbete
- investeringsstöd
  - goda exempel på hur energiomställningen kan öka tillväxten

Det finns ett antal åtgärder som kan förenkla och förtydliga kommunernas arbete med kommunal energiplanering. De viktigaste åtgärderna som stämmer överens med Energimyndighetens direktiv är:

- Lagen bör formuleras om till att planen ska vara en energi- och klimatstrategi/innehålla klimatperspektiv.
- Energimyndigheten ges i uppdrag att formulera allmänna råd/handledningar som ger ledning om nationella/internationella mål, direktiv mm. Denna handledning kopplas till lagen om kommunal energiplanering.
- Lagen bör kompletteras med att innehålla ett tydligt ledningssystemperspektiv. Alternativt kan i en handledning hänvisas till befintliga ledningssystem.
- Energimyndigheten och myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt andra lämpliga myndigheter får tillsammans uppgift att se över hur det olika lagarna på området hänger ihop och eventuellt kan kopplas till varandra eller sammanfattas i lämplig ny lagstiftning eller rekommendationer för tolkning och genomförande.
- Energimyndigheten verkar för att SCB:s kommunala energibalanser förbättras med avseende på felaktigheter och schablonvärden samt uppdateras i snabbare takt.

3.7 Referenser

Kommunal energiplanering – En enkätundersökning av Sveriges kommuner, ER 2006:40, Statens Energimyndighet

Kommunal energiplanering – En enkätundersökning av Sveriges kommuner, ER 16:2002, Statens Energimyndighet

Energiplanering i Västra Götalands län, 2010:32, Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Föredömliga offentliga byggnader – Främjar användningen av energi från förnybara källor, ER 2010:41, Statens Energimyndighet

Regeringens proposition (prop. 1976/77:129) med förslag till lag om kommunal energiplanering, m.m.

Hjälpredda till hållbar handlingskraft - Handbok för Uthållig kommun Del 2: Lokala aktiviteter, Energimyndigheten

Kommuner och klimatåtgärder, Kungliga Tekniska Högskolan, Avdelningen för Industriell Ekologi, Skolan för Industriell teknik och Management, Kristin Fahlberg, Stefan Johansson, Nils Brandt, TRITA - IM 2010:47, Sveriges Kommuner och Landsting (beställare)

4 Bilaga 2 – Lagen (1977:439) om kommunal energiplanering

1 § Kommun skall i sin planering främja hushållningen med energi samt verka för en säker och tillräcklig energitillförsel.

2 § Kommun skall vid sin planering undersöka förutsättningarna att genom samverkan med annan kommun eller betydande intressent på energiområdet såsom processindustri eller kraftföretag gemensamt lösa frågor som har betydelse för hushållningen med energi eller för energitillförseln. Finnes förutsättning för sådan gemensam lösning föreligga, skall den tagas till vara i planeringen.

3 § I varje kommun skall det finnas en aktuell plan för tillförsel, distribution och användning av energi i kommunen. I en sådan plan skall finnas en analys av vilken inverkan den i planen upptagna verksamheten har på miljön, hälsan och hushållningen med mark och vatten och andra resurser.

Planen beslutas av kommunfullmäktige. *Lag (1998:836)*.

4 § Den som bedriver verksamhet i vilken användes större mängd energi eller den som yrkesmässigt producerar eller distribuerar energi skall på begäran lämna kommun de uppgifter som behövs för planeringen.

Kommun skall på begäran bereda den som är uppgiftsskyldig enligt första stycket tillfälle att överlägga med kommunen om energifrågor som har väsentlig betydelse för honom.

Vid tillämpning av första stycket skall iakttas att den som är uppgiftsskyldig ej betungas onödigt. *Lag (1981:601)*.

5 § Fullgörs ej uppgiftsskyldighet enligt 4 §, får länsstyrelsen vid vite kalla den uppgiftsskyldige till överläggning med kommunen, om denna begär det. *Lag (1981:601)*.

6 § Beslut om föreläggande av vite får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. *Lag (1995:40)*.

7 § Kommun är skyldig att på begäran av myndighet som regeringen be stämmer lämna myndigheten uppgifter om fullgörandet av kommunens skyldighet enligt [1](#), [2](#) eller [3](#) §. *Lag (1981:601)*.

8 § Om en plan som upprättas enligt denna lag kan antas medföra en sådan betydande miljöpåverkan som avses i 6 kap. 11 § *miljöbalken* skall bestämmelserna i 6 kap. 11-18 och 22 §§ *miljöbalken* tillämpas. *Lag (2004:602)*.

5 Bilaga 3 – Intervjufrågor

1 På vilket sätt genomförs den kommunala energiplaneringen idag?

- Energiplan
- Har inga strategiska dokument men arbetar ändå med frågan
- Andra strategiska dokument

Om andra strategiska dokument ovan valts: Ange vilket/vilka:

2 När energiplan eller liknande dokument togs fram i er kommun, vilka funktioner/aktörer inom nedanstående sektorer var delaktiga i arbetet?

Externa aktörer:

- Privat energibolag
- Kommunalt energibolag
- Privat bostadsbolag
- Kommunalt bostadsbolag
- Stora energianvändare i näringslivet, t ex processindustri
- Andra kommuner
- Länsstyrelsen
- Organisationer, t ex LRF, naturskyddsföreningen
- Annan extern aktör:

Om extern annan aktör valts: ange vilken/vilka:

Enbart internt inom kommunens verksamhet (ange vilka)

- Miljötillsyn
- Stadsplanering/samhällsplanering
- Tekniska (VA, gata, Renhållning Fastighet)
- Energi- och klimatrådgivare/energistrateg
- A21/miljöstrateg
- Barn/ungdom/skola
- Social omsorg
- Folkhälsa
- Upphandling/inköp
- Näringslivskontor
- Beredskapssamordnare
- Annan intern aktör

Om annan intern aktör valts: ange vilken/vilka:

3 Du kommer nu att få några påståenden, som vi vill be dig att rangordna med en siffra från 1 till 6, där 1 betyder håller inte alls med och 6 håller helt med. Du kan också välja 0 = ingen uppfattning.

Hur skulle du beskriva vad energiplanen/liknande dokument fyller för funktion i din kommun?

- Energiplanen främjar hushållningen med resurser/energi
- Energiplanen beskriver läget för energianvändningen och distribution av energi
- Energiplanen bidrar till en säker /tillräcklig energitillförsel
- Energiplanen främjar en samordning av energiinsatser
- Energiplanen finns för att vi ska uppfylla ett lagkrav
- Energiplanen bidrar till utfasning av fossila bränslen/omställning av energisystemet
- Energiplanen visar vår vilja att vara föregångare/bättre än nationella/internationella mål
- Energiplanen höjer vår medvetenhet angående energifrågor
- Energiplanen ökar vår medvetenhet om miljöfrågor.
- Energiplanen hjälper oss/samhället att spara pengar.

Har vi missat någon funktion?

Vilken/vilka:

4 Har frågan om säker/tillräcklig energitillförsel diskuterats i planen?

- Nej

Varför inte:

- Ja

Om ja - hur

- vilka aktörer har beaktats (t ex nätbolag..):
- vad har beaktats: översvämningrisker (klimatperspektiv), långvariga elavbrott/fjärrvärme
- småskalig energiomvandling – inmatning el/solvärme i fjärrvärmenätet
- smart grids
- Annat:

5 Har en miljöbedömning/analys av energiplanens miljöpåverkan gjorts?

- Nej

Varför inte:

- Ja

Om ja - vad innehöll den

- en nulägesanalys med nollalternativutveckling
- beskrivning av hur planen relaterar till miljö kvalitetsmål och andra miljöhänsyn
- beskrivning av betydande miljöpåverkan
- åtgärder för att förhindra eller motverka betydande negativ miljöpåverkan
- åtgärder för uppföljning och övervakning av betydande miljöpåverkan

6 Intentionen med energiplanen, finns den i andra strategiska dokument.

- Nej
- Ja

Om ja - vilka

- Klimatstrategi
- Näringslivsutveckling
- Myndighetsutövning (miljötillsyn, bygg)
- Avfallsplanering
- Översiktlig planering
- Budget (verksamhetsmål/flerårsplan/strategisk plan)
- Miljömål/A21
- Ledningssystem
- Intern e-eff strategi
- Annat: **Vilket/vilka:**

7 Påverkas energiplaneringsprocessen av/tar man hänsyn till:

- Omställning av energisystemet (utfasning av fossila bränslen, e-eff)
- Förändrade regelverk (vilka?) PBL, Miljöbalken
- Styrmedel
- Marknadssituationen
- EU-direktiv
- Miljömål
- Nationella/internationella mål

8 Vilken roll anser sig kommunen ha på energiområdet?

- Ägare av fastigheter, mark, energibolag....
- Planeringsansvar
- Myndighetsutövning
- Informatör/rådgivare
- Utbildare
- Näringslivsutvecklare
- Inköpare/konsument
- Katalysator
- Arbetsgivare
- Annat: **Vilken/vilka:**

9 Vilken typ av stöd ger störst nytta för att främja ett strategiskt energiarbete? (rangordna 1-6 varje, 1= liten nytta, 6 = stor nytta)

- Investeringsstöd (LIP/KLIMP, Off-ROT)
- Resursstöd (e-eff stöd, energi- och klimatrådgivning)

- Kompetensstöd (Uthållig kommun, miljöstyrningsrådets kriterier för upphandling)
- Lagtvång/politisk påtryckning
- Tekniktävling/-utveckling, forskning och utveckling
- Nätverk för utbyte av erfarenheter och samverkan
- Annat: **Vilket/vilka:**

10 Hur ofta följs energiplanens åtgärder upp?

- Varje år
- 2-3 år
- 4 år (mandatperiod)
- 5 år
- Längre intervall

11 Hur ofta revideras hela energiplanen?

- Oftare än vart 4:e år (1-3 år)
- Vart 4:e år
- Vart 5:e år
- 5-9 år
- 10 år
- Mer sällan

12 Finns intresse av att delta i en webbaserad workshop för att diskutera de här frågorna?

- Ja
- Nej